

Társadalmi,  
irodalmi, művészeti,  
sport, gazdasági  
és egyéb

Vegyes rovatokkal

MEGJELENIK

minden kedden.

# SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:

Negyedévre... 2 frt 50  
Fél évre..... 5 „ —  
Egész évre.... 10 „ —

Előfizetések és levelek  
a «Szemle» szerkesztő-  
ségéi és kiadóhivatalába

BUDAPEST  
Bálvány-utca 11.  
küldendő.

Első évfolyam. 15-ik sz.

SZERKESZTŐK:  
Gróf ZICHY IMRE és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1884. április 8.

## Ausztria hadüzenete.

A szomszéd és szövetséges Ausztria hadat izent Magyarországnak. Háboru alatt kivételes állapotok szoktak uralkodni. Megtiltanak sokat, mi béke alatt szabad, egy-szersmind azonban megengednek, a mi normalis viszonyok alatt meg van tiltva. Épugy, amint az országgyűlés pártkülönbség nélkül, felemelte tiltakozó szavát Ausztria és kormánya ellen, mely kiegyezési szerződésünket ketté hasította, a közvélemény tolmácsai is, a hírlapok, akár politikaiak, akár társadalmiak, erre való tekintet nélkül, foglalkoznak Ausztria szerződésszegésével.

Akik figyelemmel kísérték Ausztria magatartását Magyarországgal szemben, különösen mióta *Taaffe* gróf áll a kormány élén, azokat nem igen lephette meg az osztrák kormány legujabb brutális jogsértése. Bizonyos következetességgel ártott Magyarországnak, valahányszor erre alkalma nyílott és elszalasztotta, ha esetleg használhatott volna.

Mindenkinek élénk emlékezetében lehet még az a nyílt ellenséges álláspont, melyet az osztrák kormány elfoglalt, mikor az alkudozások folytak az osztrák államvasuttal. Nem volt módjában és hatalmában megakadályozni a szerződés megkötését, de elkövetett mindent, a mivel az államvasuttal létrejött kiegyezés feletti örömet megkeserithette. És hogy a legközelebbi időből idézzünk példát, ott van a szeszadó-törvény, melyen az osztrák képviselőház oly módosításokat eszközölt épen *Taaffe* grófhhoz közel álló képviselők indítványára, hogy a törvény hatályra emelése ma meglehetősen kétségessé vált.

Ilyen, alapjában véve gyermekes és nem politikus bosszantásokkal már évek óta lazítja a viszonyt *Taaffe* gróf kormánya Magyarország és Ausztria között, de nyílt szerződésszegésre csak most ragadtatta el magát. Ennek érdekes előzménye van. Az osztrák földmívelési minisztert már régóta bosszantja, hogy Bécs oly jó piacza a magyar hizó marhának és enquetek is tartattak oly módozatok megállapítására nézve, melyek által ki lehet szorítani a magyar marhát a bécsi és általában az osztrák piacról. Mindenesetre épületes gondolat oly állam miniszterétől, melylyel vámszövetségben állunk. A miniszter ur csakugyan szerkesztett oly városi rendszabályt, mely körülbelül lehetlenné tette a magyar hizlalóknak, hogy áruiukat Bécsbe küldjék. A hizlalók ezzel szemben érintkezésbe helyezték magukat Pozsony város tanácsával és pár nap alatt oly megegyezésre jutottak, hogy f. hó 15-re az első

pozsonyi marhavásár már meg lesz tartható. Az osztrák kormány előrelátta, hogy a bécsi fogyasztók fölkeresik a közeli Pozsonyt és így a famozus vásári szabályzat legfőlebb azt fogná eredményezni, hogy Bécs idegen forgalmából, mely évek óta állandóan csökken, ismét fog veszíteni. Ekkor követte el az osztrák kormány, — igaz, hogy indirekt uton, — azt a tettet, mely felháborodást keltett országszerte és mely ellen a magyar országgyűlés pártkülönbség nélkül, egyhangulag emelte fel tiltakozó szavát. Alsó-Ausztria helytartója ugyanis kiadott egy rendeletet, melynek értelmében Pozsonyból nem szállítható marha Bécsbe. Ez határozott megszegése a magyar-osztrák vámszerződésnek, mert ily határozatra az egyik vagy másik kormánynak csak járvány esetén van joga, és ilyen jelenleg nem csak Pozsonyban, de általában Magyarország egyik vidékén sem uralkodik.

Jól jegyezte meg *Apponyi* gr. a mérsékelt ellenzék vezére, hogy ily szerződéssértésért felelősségre vonná a magyar kormányt is, ha az országra nézve még oly előnyöket várna is attól és illő felelet volt erre *Tiszától*, hogy *retorziókkal* fog élni, ha a botránys rendelet vissza nem vonatik.

Az ily szerződésszegések egészen illuzoriussá teszik az egész szerződést, mert nemzetközi szerződésekről is áll az, ha megszegik annak bármely pontját, az a másik félre nézve megszűnt kötelezővé lenni. Mert ha Ausztria határozott alkalmaz hizómarhánkra, mi be nem eresztjük a bécsi kontár ipar termékeit, beviteli tilalom alá vetjük a brünni posztót, szintén — *egészségügyi* szempontból, mert arra van már elég példa, hogy járványok posztóval hurczoltattak be.

A szerződés e megszegése Ausztria részéről nyílt harcz a főnálló egyezés ellen. Mi jól tudjuk, hogy a vám- és kereskedelmi szerződés Ausztriában csak addig tetszik, mig az kizárólag saját céljai és előnyeinek szolgál, de mihelyt abból Magyarországra is némi előny háramlik, a szerződés legflagransabb megsértésétől sem riadnak vissza. Azt is jól tudjuk, hogy a közös vám területnek ép ugy vannak ellenesei Ausztriában, mint nálunk, de, hogy miért kellett ép most a szerződést oly durván megsérteni, mely két teljesen külön állam közt esetleg fegyveres támadásra szolgáltatathatna okot, arra, bármennyire keressük, csak két okot találunk. Vagy új magyar kabinetet óhajt az osztrák miniszterelnök, mely Ausztria érdekeit még szivebben legyezgetné, de akkor épen ennek ellenére dolgozott azzal, a rövid idő alatt oly hirhedté vált rendelettel, mert ezzel csak alkalmat szolgáltat a magyar kormányelnöknek

hazafias kifakadásokra, melyekkel Magyarországon mindig lehet hatást csinálni. Vagy, és ez valószínűbb, az osztrák miniszterelnök érzi megingottnak állását és hogy legalább visszavonulásakor kísérje egy kis népszerűség: bukását egy magyar-osztrák viszálylyal akarja leplezni.

Legyen különben bármiként, nekünk nem feladatunk kutatni, mily intencziók voltak irányadók a rendelet kiadásakor. Mi a rendelet azonnali hatályon kívül helyezését kívánjuk és ha ez nem történik, kívánunk retorziókat nem szavakban, hanem tényekben.

## Képviselők küzdelmei.

A sajtónak minduntalan botrányokat kell említeni. Ismételtetlen nyerseségek, botok, stílétek, forgópisztolyok a mostani országgyűlési harczok eszközei.

E baj onnan ered, hogy az országházban az erkölcsi győzelem és a tényleges győzelem két egészen különböző dologgá vált, és azokat, kik az érvek harczában a legfényesebb sikert vívták ki, rendszeren leszavazzák azok, kiknek érvei a viták folyamán nevetségessé lettek. Így sok képviselő juthatott arra a meggyőződésre, hogy az országházi vitákban nem eszmékkel, melyek ugyanis hiábavalók, de egyéb eszközökkel kell küzdeni. Legtöbben az egyéni érdekek kiaknázásának alattomos eszközeit használják, de némelyek divatba hoztak egy új eszközt, mely hozzájuk egészen méltó: az állati nyers erőre való hivatkozást Nyilvános botrányokat idézve elő, akarják tönkretenni a ház tekintélyét, és ezáltal magukhoz alacsonyítani a felelősen ítélő tömeg előtt, a képviselőház nemesebb elemeit, kikkel mérközni nem bírnának.

Az ily állapotok sokáig nem tarthatnak. Kell, hogy a közvéleményben visszahatást idézzenek elő; hadd vonja meg bizalmát, forduljon el mindenki akár az alattomos, akár a nyilvános botrányok készítőitől, és emelje hatalomra azokat kik a képviselőházban csupán az érvek hatalmával küzdenek. Ekkor az erkölcsi győzelem összeesik a tényleges győzelemmel.

Az országgyűlés politikai színvonalával egyuttal a nemzet politikai súlya és az általános jólét is emelkedni fog.

Dr. Koroda Pál.

## Politikai hírek.

*Matlekovics Sándor* és *Lipthay István* a földmívelési miniszterium képviselőjében Bécsbe utaztak, hogy a vámösszeütközés ügyét elintézzék. Marcheggben megsejmeltek a készülő vesztegzári épületeket.

*Kartumból* azt sürgönyzik, hogy *Gordon* elítéltetett és ki is végeztetett két áruló pasát. Mindezek, valamint az a körülmény, hogy a mahdi tudatta *Gordon*nal, hogy kordofáni szultánná kineveztetését nem fogadja el, *Gordon* eredeti terveinek teljes meghiusultát bizonyítják. Az ő terve volt békés uton megegyezésre jutni a mahdival s *Karthumban* autonóm kormányt szervezni, mely eset-

leg a mahdi fensőségét elismerné; ám a mahdi Isten és nem az angolok kegyelméből akar uralkodni s mint profétára nézve jellemző *Gordon* pasához intézett felhívása, hogy térjen át az izlamra.

*Lengyelország eloroszosítását*, úgy látszik, tényleg elhatározták *Péterváron*. Mint *lebergi* lapoknak *Varsóból* távirják, *Gurko* tbnok a legterjedelmesebb felhatalmazások birtokában tért oda vissza. E felhatalmazások különösen arra vannak irányozva, hogy *Lengyelország* russzifikálása általa befejeztessék. Mindennek előtt a lengyel színházból akarják kiküszöbölni a nemzeti nyelvet. Ezután a lengyel színházban hetenként háromszor orosz nyelven fognak játszani. *Lengyelország* lapjaiban a hivatalos rendeleteket és közleményeket orosz nyelven fogják publikálni; *Podolia*, *Ukrania*, *Lithvania* és *Volhynia* ezután elkülönített területeket fognak képezni, s ez elszakasztott területeknek, a tulajdonképeni *Lengyelországgal* való érintkezését minden lehetséges eszközzel gátolni fogják.

*Németországban* a belügyi kormányzat vezetését a trónörökös vette át, *Bismarck* betegeskedése miatt ettől visszalépett.

*Franciaországban* kísérletet tettek a névsoros szavazással. A képviselőház elhatározta, hogy a párisi községtanácsosok választásánál ezt a szavazási módot alkalmazzák. Nehéz lévén azonban, 80 községtanácsost egy névsorral választani meg, négy részre osztották a várost, a melyek mindenike 20 községtanácsost választ. A kamara határozata valószínűvé teszi, hogy a külszöbön álló alkotmányrevíziónál a képviselőválasztásokra is ki fogják terjeszteni a névsoros szavazást.

*Merv anektálása*, úgy látszik, még sem megy oly simán, mint az első orosz jelentésekből arra következtetni lehetett. Távrolról sem ismeri el valamennyi mervi khán és családfő területeik bekebelezését s valószínűleg sok időbe, pénzbe és küzdelembe kerül még azt a sok harcias khant arról győzi meg, hogy előnyösebb rájuk nézve, ha orosz alattvalókká lesznek. *Dondukoff-Korzakov* hg., a kaukázusi kormány feje, a ki csak pár nap előtt távozott *Pétervárról*, egyenesen *Mervbe* megy, hová vele együtt valószínűleg nagyobb csapatereősítések is küldetnek. Nem kevesebb mint 1500 mervi család hagyta el — a bekebelezés miatt elégedet lenkedve — az országot s költözött *Afghanistanba*.

## SZÉPIRODALOM.

### Miss Mary.

(Zichy Mihály tanítványa.)

Szent-Pétervárról azt a hírt kaptam, hogy *Miss Mary-t*, kit nálunk, mint *Zichy Mihály* híres tanítványát ismerik, *III. Sándor* czár az orosz főváros képzőművészeti akadémiájának tagjává nevezte ki.

Ez a hír Európa számos nagy városát is bejárta. Hisz az orosz festőnő sok felé aratott diadalokat, a tul finom kiviteli krétarajzait s jellemzetes olajképeit kiállítja. Különösen Bécsben, *Triesztben* egész vetélkedést idéztek elő festményei a műbírálok közt; *Berlinben* a legszigorubb műbírálok is magasztalták s *Párisban* a toll emberei, *Wolff Alberttel* élükön készséggel meghódoltak előtte.

Mind e sikerek után újra- meg újra kérdés támad: kicsoda tulajdonképp e rejtélyes orosz nő, ki egy magyar művész vezetése alatt koronként beutazza a Continenszt és a Miss Mary egyszerű neve mögé rejtőzik?

Mint a művésznő személyes ismerőse s barátja néhány adatot és jellemvonást beszélek el róla. Mindenek előtt elárulom nevének titkát. *Etlinger Marinak* hívják. Édes atyja főorvos Szent-Pétervárott, anyja a legszebb nők egyike, a kiknek arczképét valaha láttam. Zala faluban, Zichy Mihály műtermében, néhány év előtt sokat csodáltam e portrait-t. A misztikus kamara egyik falán függött s mindjárt első pillanatban leköté figyelmemet. A fekete mély tűzű szemeket többé nem is felejtheti az ember, ha beléjük tekintett. Az ifjuság minden bája, zománca ragyog e vonásokon; az ajkak körül lebegő mosoly pedig boldogságról regél.

E képet husz év előtt festé Zichy Mihály; s egyike számos ismeretlen műveinek. A felvilágosítás, melyet kaptam, csak megerősíté azt, amit sejtettem. Ugyanazok az álmodozó, sötét szemek valósággal nyugodtak rajtam, midőn Miss Mary elmondá, hogy ama kép édesanyját ábrázolja. Tekintetét könyek fátyolozták, midőn elbeszélte, hogy anyját hosszú évek óta Drezda mellett egy intézetben ápolják, vigasztaló remény nélkül, hogy alvó szelleme valaha még fölédredjen.

Zichy Mihály, mint tizenkét éves gyermeket fogadta föl a lánykát: s nem csak mestere, hanem nevelő atyja is lön. Midőn elhagyta a szent-pétervári udvart s Párisba költözött, a kis Maryt is magával vitte. Buzgón oktató a rajzolásban és festészetben, s a lányka még alig volt tizenhét éves, midőn a «Salon» szigorú jury-tagjai első művét elfogadták s a napi sajtó is dicsérettel emlité meg. E kép czime «Virág-természet» s rendkívül érdekes női alakot ábrázol. Nemsokára rá a saját «Arczkép»-ével is érdeklődést keltett. A műbiráknak nemcsak az eredeti, merész felfogás, hanem a művésznő nem mindennapi, majdnem bizarr külseje, a leomló, fürtös bozontos haj, mely finom metszésű arcját beárnyalá, feltűntek.

E különös arczképet, valamint mestere képmását több ízben rajzolá. Legjelentékenyebb képe azonban eddig az «Égi és földi szerelem» című olajkép. Ez Szűz Máriát és Mária Magdolnát tünteti föl; amazt magasztos lemondással, ezt a kétségbeeséshez közel. A megváltó anyját kevés jelenkori festő ábrázolta oly nemes fölfogással, mint e képen látjuk. A másik nő, a bűnbánó Magdolna testidomainak szép mintázása által köti le figyelmünket. A tónusok finomsága jó színérzékről tanuskodik; rajz tekintetében pedig ez alak majdnem maga a tökély.

Mint mestere, úgy ő, a tanítvány is, mindig határozottan fejezi ki műveinek alapeszméjét. A fölfogás nála mindig eredeti, még akkor is, ha már ismert motívumokat dolgoz föl. Az ellentétes két szerelmet Tizián is érzékíté, de egész más alapeszmével. Virággal telehintett római kő-koporsó mellett szigorú öltözetű nő s egy ruhátlan, érzéki asszony áll. A Miss Mary képét Párisban sokan csodálták.

Ritkán ismertem még tehetséget, kiben annyi önérzet lakoznék, mint e fiatal orosz hölgyben. Egész egyénisége, művészeti törekvése főleg azért lepnek meg, mert tárgyai választásában s azok kivitelében inkább férfias, mint nőies izlés, világnézet és gondolkodás nyilatkozik. Az eddigi női festők kevés kivétellel alig fejtettek ki a szenvedély érzékítésekor nagyobb erőt, mint Kaufmann Angelika. De azért félszeg okoskodás az, hogy a nő csak addig bír jogosultsággal a művészet terén, a mig egyedül a gyöngédséget képviseli. És nem igazságos tanács az, hogy a

szépnem tagjai elégedjenek meg a csöndélet-képekkel, tessenek virágokat, mint Fluyssom, de ne bolygassák a nagy történelmi tárgyakat, melyek Rafael utódjai számára valók.

Mert lehetnek kivételek. Vannak hölgyek, kik igen izléses legyező diszitményeket festenek; és viszont mások a freskó nagy arányaiban fejezhetik ki eszméiket. Miss Mary ilyen kivétel. A ki átlapozza tanulmányait s megfigyeli rendkívüli akaraterejét, művészi lelkesedését, melynek kedveért lemond nőiességéről, csakhogy kizárólag nagyratörésvésének élhessen: azokat, mint én magam, e művészi genialitás elragadja.

Sohase felejtem el egy érdekes esetét a művésznőnek, midőn mintát keresett «Mária a Jézussal» című képéhez. A modell-keresés Somogyban, Tab mellett, Zalafaluban nem utolsó dolog! Az egész környéken nem birtunk jóra való Mária-arczot és Jézus-vonásokat föl kutatni. Az olyan festőre pedig, a kinek jelszava: «Semmit fejből, mindent a természet után» — alig lehet elkedvetlenítőbb, mint mikor lelki szeme tisztán látja a magas eszményt, de a valóságban nem találja meg azt, ki legalább emlékeztesse rá. Hiába jártuk be a falu parasztházait, sehol egy Madonna, egy ideális rajongó tekintet, mely a leendő Megváltóra emlékeztetne! Csak afféle piros-pozsgás menyecskek, mosolygós parasztlányok kínálkoztak eredeti somogyi genreképekhez. Miss Mary lehangoltan tette félre ecsetét, művészi becsvágyának szárnyait szegék. Lehetséges-e ennél nyomasztóbb érzés?

Végre egy reggel — szerencsés nyári regg! — föl fedtük a rég keresett minták egyikét. Csak alig tizennégy éves volt; egyszerű parasztmesterember lánya. A betegség meghalványítá amúgy is finom, gyöngéd vonásait s a belső tűz ott csillogott hosszú-pillák-árnyalta sötét szemében. Az emésztő láng idegenszerű, majdnem misztikus tekintetet köleszöngött azoknak, kivált ha nyugodtan, merőn fölfelé tekintett. E lánykában azonnal föl találta a művésznő azt, a kit keresett, s alig néhány nap alatt már elkészíté az életnagyságu pompás krétarajzot, melyen az eredeti arc sajátos szellemességét még határozottabban tüntette föl.

Miss Mary boldog volt; hisz egyik vágya már teljesegett. «Ennek a nőnek a tekintete — mondá — csakugyan nem e világ dolgait nézi, hanem nyugodt lemondás közben tekint a jövőbe, mely isteni szóra vár.»

De hol van a fiu? Ha tán ehhez is ily érdekes mintát találhatna, méltót az anyához!

Ismét megindult az embervadászat. De eredmény nélkül. Igazán okos arczot nem találtunk. Hogyan is kívánhattuk volna azt, hogy a somogyi parasztfiuk között oly gyermeket találjunk, kinek tekintetéből, vonásairól olyan valami sugározzék ki, a mi az emberiség megváltásának eszméjét juttassa eszünkbe! Egy délután mégis hoztak egy parasztfiut. Szomorúan mosolygott és félénken nézett a művésznőre, a mint ez vizsgálat alá vette. Sovány, beteges, teljesen elhanyagolt gyermek volt, kinek idomai épen nem mutatkoztak alkalmasnak arra, hogy a művészet által megörökítettessenek.

Szegény kis halandó! Ott küzködöl nyomorban, szülői ápolás nélkül, gondozás nélkül s egy művésznő, kritikusa segítségével a leendő Megváltó típusát akarja benned fölfedezni!

De Miss Mary nem csüggedt. Egy levele elmondá, mint talált mégis Jézus-fiut Somogy megyében. «Képzeld csak — csevegi vidáman — hosszas kutatás után végre a szomszéd Tabon egy szép okos fiut leltem. Azt se bán-tam, hogy *zsídó-gyerek*; azonnal el is hozattam a mű-

terembe. Ott az első alkalommal elég jól viselte magát, noha észrevettem rajta, hogy *ösztönszerű* ellenszenve van az iránt, hogy *Jézus* gyanánt álljon mintául. Másnap ez idegenkedését már nyilvánítá is; türelmetlen lett, csintalankodni kezdett, sőt arra vetemedett, hogy tekintélyemmel paczkázzék. Én röstelltem «kézzelfogható módon» figyelmeztetni magas szerepére és nagy *missiójára*. S tudja-e mit tett? Föllázadt ellenem. A *keresztény* alázatosság s vértanui *önfeláldozásból* épenséggel semmi se szorult belé. Kénytelen voltam hazaereszteni Tabra.

És Miss Mary másutt fejezte be ez eddig legszebb művét. Most Szent-Pétervárott az előkelő világ arczképeit festi s tul van halmozva megrendelésekkel, ép úgy mint mestere Zichy Mihály.

PRÉM JÓZSEF.

## Hugo — Arany — Tennyson.

Mi ezuttal nem részletes fejtegetését kívánjuk adni a három vagy költő műveinek, hanem egyéniségükről néhány vonással képet nyujtva, összehasonlítjuk őket.

Mi nem osztjuk azt az elterjedt nézetet, hogy mert a nagy költők mindegyike más más tekintetben mulja felül a többit: ők egymás mellett állanak s meddő volna vitatkozni, melyiket illeti az elsőség? Hisz sehol sincsenek oly óriási különbségek és fokozatok, mint a szellemi alkotások világában s ha ezeket felismerni sokan nem képesek, csupán azért van, mert mindenkinek kritikai látköre csak bizonyos határig terjed, mentül tovább megyünk, mentül nagyobb költőt veszünk, annál kevesebben lesznek, kiknek kritikai látköre őt magába foglalni képes. Megfordítva: ép oly irodalmi alakok közti különbség érdektelen, kik közül a legjelentékenyebb is muló becsü s a legérdekesebb kritikai feladat a legnagyobb költőket, az emberi szellem leghatalmasabb és legváltozatosabb alakú objektívatióit összehasonlítani.

### I.

Ha a költő értéke azon hatástól függne, melyet korára tesz, Hugo Viktort illetné meg az elsőség.

E hatásnak főoka, hogy ügyesen válaszolja tárgyait. Alig van korának társadalmi vagy politikai mozzanata, mit ő a költészet számára ki ne zsákmányolt volna: a munkáskérdés minden alakzatában, királyság és demokracia, egyház és állam, modern erkölcsstan, szegényügy, prostitutioügy, porosz-francia háboru s minden mi a kedélyeket izgatni képes, hálás anyagot adott neki.

Azonban ez a leleményesség gyakran csábitja oly tárgyhöz, mi a költői feldolgozására nem alkalmas s nagyon gyakran szem elől téveszti, hogy a költészetnek nem fogalmakat, de érzéketeket kell nyujtani. Gyakran összekeveri a poesist a politikával és philosophiával, és ebből a keverésben olyas valami származik, ami sem poesis, sem politika, sem philosophia. A nemzeti érzés s a forradalmi eszmék inspirálták leghatásosabb alkotásait, azonban egyszerűmind képtelenné tették az objektívításra. Nemzeti érzése gyűlöletessé tesz előtte mindent, a mi német; «Shakespeare»-ról irt könyvében a világ legnagyobb szellemeit osztályozza — azonban a német költőket kihagyja; Göthe szerint nem tartozik közéjük — hisz német volt.

A forradalmi eszmék iránti lelkesedésből igazságtalan lesz Machiavelli irant.

Nem úgy tesz, mint Boz vagy Thakeray, kik szerették nemzetük hibáit megfigyelni és élesen gunyolni. — ő dicsőít mindent, a mi francia, még a párisi klóákákat is, — Páris neki összfooglalatja mindennek, a mi pompás és fenséges létezett Athén virágzási korlától máig; a

párisi gamin «a világ egy porszemben.» Egyáltalán Hugo Viktornál rendesen óriások szerepelnek, bármily csekély és nyomorult egyént léptet fel, abból emberföltött csinál. A gályarabot herculesi hőssé, milliomos feltalálóvá, legnagyobb jótevővé, legönfeláldozóbb szentté teszi; az egyetemi ifjakat thermopylaei harcosokká, a rendőr főnököt a fedhetetlenség eszméjéért rajongó stoisz kussá a grisetteket vértanukká, kik fogukat huzatják ki és hajukat vágatják le gyermekükért. Csak a társadalom felszínén mozgó alakokra szórja a kicsinyesség vonásait. A férgék szerinte azért maradtak oly kicsinyek, mert papok és királyok hamvaiból ettek. Az ellentétek költője ő. Az oroszánt, melyet a hős nem ölhetett meg, mely elől mindenki elmenekül, gyermekleányka fékezi meg egy tekintetével. A kis Józsefet, kit bátyjai eladnak, Emérkét, ki végrehajtja, amit Nagy Károly első hősei nem birnak, époly bájjal festi, mint a szegény kis Cozettet, kit a gonosz Thenardier-leányok nem engednek játszani bábjukkal. A gyermek legtisztább, leghamisítatlanabb objektívatiója a természetnek — Hugo Viktor ismeri, mint más költő alig.

De a mi az ellentétek közti végtelen ürt kitölti, azzal nem sokat törődik. Ugyanazon egy hőse minden átmenet nélkül ugrik át a legellentétebb alkulásokon; csak Valjean Jánosra kell utalnunk; ki előbb úgy volt, mint «a kölesszem a malomkő alatt,» midőn csudás módon meggazdagszik, pusztán a Myriel jó példája által emberföltött szelid, kegyes és önfeláldozó lesz. Legritkábban látszanak hibái ott, hol az életet legigazabban kell festeni: a drámában.

Egy kalandor, ki V. Károlylyal küzd, egy a királynő kegyét vesztett főúr, ki bosszuságában inasát csempészi helyére s elszeretteti a királynőt általa, egy szolga, ki hős és gyáva egyszerre, egy kerítő bohóc, ki a midőn leányát a király csábitja el, óriási erélylyel, a legbüszkébb indulatokkal forral boszut, egy ifju leány, ki szerelmében csalatkozva feláldozza önmagát a csábitóért, ép midőn meggyőződik, hogy csupán közönséges érzéki lobbanásból rontotta őt meg: a költői igazságnak hiánya miatt hatástalanok mavadnak az erőteljes nyelv, ragyogó képek daczára. A drámai romanticizmus Shakespearere szeretett hivatkozni, pedig csak külsőségeket tudott ellesni az ő elérhetlen művészetéből.

Leginkább érvényesülnek Hugo költészetének fényoldalai a legendák világában. Itt van helye a félisteninek, csudásnak, tündérinek, a mit Hugo Viktor költői hatalom teljével tud festeni. — A Sphnxnek, kik által az unatkozó Zim-Ziziminek régi világ legrejtelmesebb csudái nyílnak meg, Cleopatra elragadó apotheosise, a küzdő Evi-radnus, a bűvös erdei lovaglás, az infansnő rózsája, a vén óriás által halálra sebzett ifj hős panasza a költészet legmagasabb remekeihez tartoznak,

Lirája kontemplatív, több ábránd, rajongás, melázás, mint közvetlen érzés.

### II.

Hugo Viktornak ellenlábasa Arany János. Hugo eszménye a magasság, Arany Jánosé a mélység. «Arspoetica»-jában főszabályul azt állítja fel, hogy a költő szárnyas lovát «csinján mérsékelje.» Nem akarja óriásokká tenni embereit, nem keres minden eseményben valami nagy-szerűt, nem hágy, mint Hugo Viktor minden nemesebb érzésnek szabad utat, megfelelő küzdőtért, dicsőséges elvérzést: van érzéke a nemes érzések kisszerű összeüt-közéseikhez a köznapi élet vásárában, miből a humor származik, mely elemét a költészetnek Hugo Viktorban hasztalan keresnök. Engem «Bolond Istok», ki olyasmieért

sovárogo, mit nem tanítanak a tudós tanárok», szennyes körében is megőrzött tiszta lelkével é nemes rajongásával jobban meghat, mint Hugo összes titán-ifjai. Aranynak is előszeretete van a mythos iránt, de nem emberfölötti természetet ad hőseinek, mint Hugo a jelenkori alakoknak is, hanem igyekszik őket mentől közelebb hozni, mentől több oly vonással látni el, melyek ismerőseinken is megjelölhetők. E hajlamát néha a tulságig viszi. Buda király nélkülöz minden méltóságot s nem egyéb, mint egy beteges, töprengő, tehetetlen aggastyán. Legnagyobb művész a letűnt korok festésében, az ő hun világa oly természetes, a legkisebb részletig hű és eleven, hogy e tekintetben felülmulja Hugo Viktort, kinél mindén a csapongó fantázia játéka.

Hogy «Buda halála» mégis mélyebb hatás nélkül maradt a nemzetre, annak oka nem az, mintha a nemzeti mythos iránti érzék végkép kiveszett volna, de mert Arany János az erős szenvedélyek festésétől idegenkedik s a helyzett, hogy Etelájának jogosult uralomvágya, melyben nyugalomvágyó bátyja akadályozza, idézné elő a katasztrófát, pusztá esetlegességek, Detre pletykaságai, asszonyi veszekedések indítják őt akcióra bátyja ellen, s egyáltalában több gondot fordított Arany a háttérnek kiszínezésére, a hun szokások, öltözettek mesteri rajzára, mint a belső rugókra, melyek hőseit mozgatják. «Toldi szerelme» sem a legkorlátlanabb szenvedélynek rajza, inkább azt mutatja, hogy lehet elnyomni ez érzést boszantó véletlenségek miatt. Toldiban minden erősebb, mint a szerelem: bajtársi ragaszkodás, hiuság, még a pusztá kalandvágy is, másként mikor a prágai járat után Piroskáját kétség között remegő vágygyal indul felkeresni, hogy csábíttatná magát arra, hogy egy hölgyablót üldözőbe vegyen? S mikor sok akadály után végre egy perczre szívére zárhatná, (az ebéd-jelenet után) «erőt vesz rajta keserű józanság». Piroška fejlődő szerelme bájos idyll, de ép mikor szenvedélylyé kellene alakulnia, elsatnyul. Egyetlen egyszer sem hagy neki szabad kitörést, még a sirboltból ébredve is első gondolatja, hogy az egyház akadályt tett a férjgyilkos és a feleség közé. Így tragikumuk sem lehet megható, mert nem szenvedélyük, hanem a kellemetlen véletlenségek folyamánya. Páratlan Toldi első része, nem a fizikai erő dicsőítése ez, mint ujabban valaki megjegyezte, hanem vonzó, idylli rajza annak, hogy tör előre egy derék tettvágyó ifju, diadalmaskodva minden akadályon.

«Toldi estéje» legmesteribb része a trilógiának, a hős, ki bírja még óriási erejét, egyéniségének minden hatalmát a megváltozott, léha udvaroncoktól hemzsegő kornak, még egyszer megjelenik egész nagyságában. De nem simulhat sehogysem hozzá teljes erejével kitörő méltatlansági érzete, haragja megöli őt. Mély igazság a legapróbb részletig minden lelki harcban, minden külső képben. Legszabadabban csapong Arany szelleme a «Nagy-idai cigányokban» aristophanesi humorral parodizálja nemzetünk örök hibáit: a csillogási vágyat, gondatlanságot, kényelemszeretetet.

A kisebb elbeszélő költeményekben is felülmulja Hugo Viktort, az ő balladái, drámai elevensége, egyszerű hangja, természetes színei, élesen jellemzett alakjai mögött a Hugo Viktor terjengős, fényes képekkel tulesufolt, kontemplációkkal vegyített románcszerű elbeszélései elmaradnak.

Találkoznak Hugo Viktossal a lírában; Arany lírája is kontemplatív. Mint znaga írja, csak akkor «öntötte lírai sóhajokba fájó lelkét», ha nagyobb alkotásokban mostoha körülmények akadályozták. Ép ezért a tiszta líra hangjait nála hiába keresnők, sötét életbölcselettel, kétségbe-

esett panaszokkal, nyomasztó resignatióval, fájdalmas humorral van tele az ő lírája.

### III.

Szokás nálunk mindenkit, ha valami nagyot akarnak róla mondani, Aranyhoz hasonlítani, így esett meg, hogy őt, az epikai nyugalom legtisztább képviselőjét a szenvedélyek költőjéhez Shakespearehez rokonnak nevezték s így esett meg, hogy őt mondták a leghasonlóbb költőnek Tennysonhoz.

Én elutóbb két egyéniséget képzelni nem tudok.

Arany nem örömet festi az ifjuság érzéseit. Az ő hölgyei rendszerint «magyar leányként nem henyén hivalkodásban növe fel,» a szerelem előttük ismeretlen az ő rejtelmes ébredésével, ártatlan cseleivel, édes ábrándjaival, hatalmas vágyaival, tulesorduló boldogságával, — pedig ezek azok az érzések, melyeket Tennyson legnagyobb művészettel fest. Királyidylleiben megtaláljuk a szerelmet minden alakjában. Enoíd azodaengedő hitves, Vivian az élvsovár kaczer, Pelleas a rajongó ifju, Helén az ártatlan leány, Arthur az eszményi fellengzés szerelmét mutatja, Lancelot és Ginevra érzékitik e szenvedélyt legnagyobb romboló és gyönyöraraszto hatalmában. Szeret pompás keretet adni költészetének, de azért mégis hű és igaz, mert nem esetlegességek, de örök érzések vezetik alakjait. Ha a jelenkorból vesz tárgyat, nem folyamodik hatáshajhászatból a kor politikai és társadalmi eszméihez, alakjai modern ruhában a modern háttár mellett is nélkülöznek minden sivárságot s oly tisztán éreznek, mint a királyidyllek hősei.

Tiszta és forró érzések összeütkezéséből ered az ő tragikumuk. Két halászfiu megszereti játszótársnőjét, a viszontszeretett rövid boldogság után eltűnik a tengeren s csak akkor tér vissza, midőn hitvese a mellőzöttel boldog házasságban él, érzi, hogy elfeledtek, zavarni boldogságukat nem akarja s szíve megszakad. (Enoch Arden.) Az atya elüzi fiát, mert ő nem akarja elvenni a leányt, kit számára nevelt s ki őt forrón szereti, de elvesz egy mást, kivel a legboldogabban élnének, ha a nyomor nem üzné halálba a fiut. A mellőzött leány ekkor találkozik kedvese gyermekével, kit megszán s győztes vetélytárs nőjével, kit megszeret s elhossa a szigoru apához s kibékíti őket vele, ez érzi most, mikor már késő, hogy megrontotta azok boldogságát, kiket leginkább szeretett. (Dóra.) Ép ily megható a «Molnár leánya», s többi modern tárgyú elbeszélése.

Ragyogóbb képeket alig mutathat fel más költő, mint Tennyson, de azért nem úgy fest, mint Hugo Viktor, kinek a tenger a maga természetes egyszerűségében nem volt elég szép, hanem elhalmozta (a «Tenger munkásaiban») annak habjait rikitó színekkel, Tennyson csak anynyi szint használ, amennyi tárgyának természetszerű jellemzésére szükséges, ép ezért tudja a legrejtelmesebbet is oly közel hozni, hogy úgy érezzük, mint ha vágyaink ösmerős világában járnánk. Merlin bűvesarnoka, az eredő, hová őt Vivian üldözi, Helén ravatala, Ettarre rózsalugasa a holdfénynél, Arthur eltűnése oly képek, minőket más költőnél hiába keresnénk.

Románczai is egyetlenek a maguk nemében. Gazdag zene van bennük, mint a legszebb dalban; rövidék s mégis beljük fér több szív édes elvérzésének tragodiája. Moreland Emma, Oriana stb. felülmulhatatlan remekek.

A lírában felülmulja Aranyt és Hugo Viktort. Ő tiszta lírikus, a közvetlenség teljes vonzerejével fejezi ki rézéseit. Sok hölgyet énekelt meg, mindegyik más-más alakban ébresztette fel benne a szerelmét s mi e csudaszép

költeményekben nemcsak a hangulatok zenei tükröződését, hanem plastikai alakítást is találunk; minden kedvesének képét dús, gazdag bájjal adja. Megelevenülnek előttünk az «aiy, fairy Lilian fainfly smiling Adeline «sweet pale Margharet» s a legkedvesebb leány-típusok. Közvetlensége és üdésége Göthét juttatja eszünkbe, csak hogy Göthe lírai muzsája egy csinos kis polgárleányka, Tennyson lírai muzsája pedig egy játszó királykisasszony.

Tennyson ismerte az élet minden nyomorát, a mellőzés keserűségeit hosszú éveken át szenvedte, mikor már örök alkotásai nagy részét megírta — de azért az élet bajait a maguk durva unalmasságukban nem tette költészet tárgyává. Legzsiláltabb költeményében a «Maud»-ban fejezte ki lelki harczeit a mostoha sors alatt, «Két szó» című költeményében a nyomor keserűsége és az életkedv küzd egymással, de az életkedv győz.

Tennyson a költészet legpompásabb tüneményeihez tartozik s bármily messze van még a kor, mely megadja neki a dicsőségből azt, mi őt megilleti: azt minden kétség nélkül kimondhatuk, hogy ő a legnagyobb élő költő.

*Koroda Pál.*

## Kendi Margit.

Ha az első előadáson aratott tapsoktól függne valamely darab értéke, úgy Bartók ez új művét nagyon értékesnek kellene tartanunk. Egyes nyílt jeleneteiben valószínűságot tapsvihar tört ki és szerzőt minden felvonás után többször kihívták, mire meg is jelent. Tagadhatatlan, hogy e sikerben része volt a szerző egyéniségének is, ki lírai verseivel elismerésre méltó nevet vivott ki és kinek «Kurucz bordala», «Vasuton» stb. költeményei a magyar líra első rangú termékei közé tartoznak.

Történelmi színműveknél a szerzőnek korlátlan szabadsága van az alakok kiszínezésére, számtalan oly vonást adhat, melyről a történelem nem tud, azonban hibát követ el akkor, ha a történelemben készen talált egyéni vonásokat eltörli. A két Báthory a történet legérdekesebb alakjaihoz tartozik. Mindkettőben határtalan gőg volt, mely indulataikat visszafojtatta, Zsigmond még legiszonyubb ítéleteit is mosolyogva mondta ellenségei szemébe, mintha csak bókolt volna nekik.

Mély megvetése környezete iránt szülte határtalan bizalmatlanságát, mely ingadozóvá tette őt, de ha egyszer valamiben megállapodott, sivar erélylyel hajtotta végre. Folytosan szélsőségek közt hanyólt, a legszilajabb élvágyból életundorba, szkeptikus életnézetből vallásos áhitatba, a mindennel játszó hatalmaskodásból legmélyebb paszszivitásba merült váltakozva. De azért Báthory volt minden ízében, büszke, sajátos és a nővel nagyon tudott bánni.

Ezt a Báthory Zsigmondot szerző úgy tüntette fel, mint gyáva zsarnokot. Erre a fiatal szerzőt bizonyára politikai meggyőződése birták, melyek hevében minden zsarnokot gyűlöletesnek és aljasnak tekint, azonban e nézete összeütközött a drámai objektív kiváncsisággal.

Báthory Boldizsár, a Sir Raleigh Valter barátja maga volt az életkedv, a könnyüvérűség. Azoknak, kik őt a fejedelemséggel kínálták, azt mondta, hogy neki derogálna

fejedelemnek lenni, mert ő nagyobb ur, mint a fejedelem, neki nem parancsol sem Prága, sem Stambul. Ebből a Báthoryból szerző pedig demokratikus eszményekért rajongó szabadság hőst csinált.

Tagadhatlan, hogy ebben az alakban sok tűz és erő nyilatkozik, kivált ama jelenetben, melyben a harcából visszatérve Zsigmond szemére hányja gonosz tetteit és azt mondja neki, hogy «birád, bakód, urad vagyok.»

Kendi Margit legdrámaibb alakja a műnek. Nagyravágyása helyes alapot képez a drámai összeütközések előidézésére. Némely jelenetben, kivált az utolsóban kitörései eltalálták az igazi hangot. Azonban hiba, hogy méltóságnélküli fellépése Boldizsárral szemben és Zách Klára szavaival atyja lábaihoz borulása, lukrécziai érényével, melyet a fejedelemmel szemben tanusít, oly elentétben áll. Általán Bartók a nemesebb és az arisztokratikusabb vonások tökéletes kiküszöbölésében tetszeleg, az ő főurai mind nagyon demokratikus felfogásúak Carilli óriási értelmi erejének sem találjuk nyomát a darabban.

Azonban Carilli nővére érdekes és költői alak. A szép Esztella szerelme Báthory Boldizsárhoz, gyűlölete Kendi Margit iránt, kit hozzá méltatlannak tart, a darabhoz becses epizodokat szolgáltatnak.

Az előadás rendkívül sikerült, Jászai Mari, mint Kendi Margit a hatalmas tragikai erőt, mely egyéniségében rejlik, teljes fényében ragyogtatta. Pulszkyné, Márkus Emilia vonzó, bájos Esztella volt, Gyenes a szerző tendenciáihoz képest sikeresen mutatta be Zsigmondot, csak Boldizsár szerepe volt gyöngén betöltve Szacsvai által, ki néha szinfalszagató volt. Bercsényi Carillit finoman, nyugalmasan adta.

Mindent összevéve a fiatal szerző a sikerrel nagyon meglehet elégedve.

*D. F. K.*

## S P O R T.

### A versenyek történetéből.

#### I.

A ló versenyek ősi hazája valószínűleg a Kaukázus vidéke, s ezen roppant heglánczolatot környező, a kőbívó sivatagig terjedő végtelen rónaság lehetett, melyből századokkal később a Hunnok, Ararok, Magyarok és velük rokon törzsek világhódító népvándorlása kiindult s a tatárjárással végződött. Azt, hogy ezeknél a lóverseny már ősi sport lehetett, bizony feltehetjük, mely a népek leginkább hadi érintkezései által idővel közép- és dél-Európába is elterjedvén, ló és kócsi versenyre, később pedig a lovagkorban általánossá vált tornajátékra fajulván át, — sport gyanánt gyakorlott, a mostani felfogás szerinti versenyekké csak a legújabb korban fejlődött.

Történelmi legrégebb adataink szerint a régi assyrok és perzsák, s ezektől észak felé tartózkodó zsoldjukban gyakran hadakozó Sarmata, (később szittyáknak nevezett) népek valának azok, melyeknél a ló s vele kócsi is szereplvén, nem csak hámban, de azon kívül is használtván, a férfias fényűzés nevezetes cikkét képezé.

Habár a ló, és úgy a harczi mint fényüzési kocsik felszerelésére nézve történeti irott adataink alig vannak, az egyiptomi s későbbben talált babyloni és ninivei műemlékek maradványai mindezekre nézve annyi felvilágosítást nyújtanak, miszerint láthatjuk: hogy a hátsó ló felszerelése egyszerű kantáron függő állazó láncz vagy feszítő gyűrű nélküli zablából, s kengyel s nyereg nélküli takaróból állott, a hámos lovak pedig a két kerekű úgynevezett római-kocsit a rudhoz erősített igával húzták.

A nevezett műemlékek dombor ábráikon kitüntetett kocsis csoportokból, a lovak mozgásából s a fegyvertelen férfiakról ítélve feltehetjük, hogy a kocsis-versenyek már az időben is jártak.

Európának az ó-korban ismert nagyobb része erdővel lévén borítva, a majdnem művelődés nélküli, a görögök s később a rómaiak által is barbároknak nevezett népek a lovat csak kivételesen használták, mi főleg az által tűnik ki, hogy Róma legnagyobb terjedésének korában, az északi barbár népekkel, a gallokkal, cheruskokkal, markomannokkal, alemannokkal stb. folytatott háborúk mindkét részről gyalog vivatván, a csekély számú lovaság csak a vert ellenség üzésére használtatott. Lovas népek csak a mostani Orosz-Lengyelország rónáin tartózkodtak, Peták s a Duna és Tisza között tanyázott Sarygek voltak elismerve. — De mind a mellett, hogy e népeket már a legrégebb történet írók lóháton harczólk gyanánt ismertetik, szokásaik s életmódjuk rövid ismertetésében, a versenyeket mint nemzeti mulatságokat vagy harczi játékot nem említik.

A versenyeknek történeti legrégebb ideje a görög köztársaságok fénykorába s azon időszakba esik, midőn Hellasi fjúsága az olympusi játékokra gyűjti össze. Gyalog futás, birkózás, discus hajítás mellett a kocsis verseny is díjazva lévén, az ott nyert babér tán a mostani nagy díjknál is becsesebb lehetett. Lóháton tartott versenyeket az ó-kor történet írói nem emlitenek, de ezeknek a később talált dombor műveken megörökített emléke sem található. Ennek természetes oka talán abban rejlik, hogy a görög nép is inkább gyalog járó lévén, a kocsis és ló nála csak fényüzési tárgyat képezvén, ennek használatát ugymint a fényüzési tárgyak nagyobb részét, először is a Phreniziaiktól, később pedig a Perzsáktól és Egyiptomiáktól vettek át és az Olympiai játékok alkalmával érvényre emelték.

Azon görög és római történetírók, kik Xerxes, Cyrus, Darius és Nagy Sándor életének és hódításainak feljegyzésével foglalkoztak, felemlítik ugyan, hogy ezeo korszakokban már nagyobb kocsis- és skytákból későbbben Szittya elnevezés alatt ismeretes Sarmat törzsek, valamint pánczélinges Parth lovascsapatok is alkalmaztattak; ezen népfajoknak otthoni szokásait azonban sem Curtius Rufus, de Xenophon és a többi görög író sem említi. Különben alig tehették volna, mert azok, az ó korbán jobbara csak zsoldosok gyanánt szerepelvén, mint szövetségesek inkább a római birodalom megoszlásával bekövetkezett hanyatlásának korszakában, és a nagy népvándorlásokat közvetlenül megelőző időszakban fordulnak elő. Megjegyzendő, hogy a pánczélinges lovasok még ez időben is nyereg és kengyel nélkül lovagoltak.

Midőn a világhódító Róma, a leigázott Görögország műveltségét, vallását és szólásait felvevő, játékait és mulatságait is részben elsajátította, s az állatviadatok s rab-szolgaharcok mellett, a mindinkább látogatott arenákban és circusokban a kocsis versenyek is meghonosulván, olyannyira kedvelt játékká váltak, hogy ezekben nemcsak a legelőkelőbb ifjak, hanem maga Nero császár is részt

veve. — A kocsis és befogatási mód jóformán a régi maradt, csak hogy a rómaiak a szokott két lovas kocsis (biga) használata helyett versenyszekereik elé három (triga) és négy (quadriga) lovat fogtak egymás mellé.

A Gallok, Vandalok s Alanok világromboló s új államokat alkotó betörései, a nyugati birodalom belviszályaival párosulva a már nagyon is hanyatlott Rómát végre közvetlen környékére szorítván, fényes harczi játékaikat, a kereszténység üldözésével járt vérengzéseket s kocsis versenyeket is, állami létének, s pezsgő életének romjaiba temették.

Attila világhódító hadának betörése a lovasságnál új korszakot alkotott. A szittya fajoknak ezen első raja már nyergelt lovakon\*) törvén be, kengyelben talált tartalékánál fogva, a kopjás gyalog seregeket biztos rohamukkal keresztül törtek, s diadal után diadalt aratva a félvilágot meghódították. A meghódított népek a nyereg és kengyel előnyét csakhamar beismervén, a lovaglás ezen módját csakhamar elsajátították.

Azon időben, midőn az Avarok magyarországot megszállva kalandos hadjárataikat francia és olaszországig kiterjesztették, a nyereg és kengyel használata már általános volt, s a szittya népek lovassága, a nyugoti népek fölötti előnye, azok gyors portyázásában, az ellenséges hadak megkerülésében, s gyors mozgásukban állott, arról azonban vajjon a ló vagy inkább lovas verseny ezeknél divott-e? a choronisták egyike sem említi.

Habár a magyarok honfoglalásáról, a népvándorlások korszaka befejezettnek volt tekinthető, addig mig elődeink a rendes államok sorába nem léptek, francia és olaszországig szintén többször elkalandoztak. Ezeknél azonban a lovas verseny már nemzeti sport lehetett, mert a vezérek korában Németországba gyakran betört Magyarokról az akkori choronisták közül számosan írják: «hogy arannyal s ezüsttel kivarrt rojtokkal ékített ruhás, és lovaik szép felszerelését szerető magyarok, ha valahol tovább pihentek, lakmározni szerettek, és gyors iramu lovaikon harczi játékokat játszván, sebesen vágatva ide oda száguldoztak, s e játékaikhoz számos tartalék lovaikat használták. «Ha az említett choronikások tulajdonképeni versenyeket nem is emlitenek, a dolog természetéből folyik, hogy elődeink tartaléklovaik idomítása és kipróbálása alkalmával ezek gyorsaságáról is megakarván győződni, ezt csak a versenyek egy ha nem is a mostaniakhoz hasonló módján érthették el.

A magányéletre s népszokásokra vonatkozó azon korra való feljegyzések, melyben őseink a pogányságtól a kereszténységre áttértek, feljegyzések nincsenek, s minthogy a német choronisták is csak hadsapatokat s ezek időtöltését említik, de szép szokásait megörökítő műemlékek sem találtak őseink családi életéről, s békés foglalkozásairól vajmi keveset, s talán csak annyit tudunk, hogy a lakomázást, lovat és fegyvert szerették, s a Vak Béla idejéből származó feljegyzések is, inkább a Byzanti udvarral mint a magyarok akkori szokásainak leírásával foglalkozva, röviden csak azt említik, hogy elődeink tavoronya mellett a harczi játékokat kedvelték.

A lóversenyek első nyomai, melyekben azonban a kötelekkel elzárt versenypályán csak pusztá lovak futottak, — Rómában a fényűző s kicsapongó Borgiák idejében fordulnak elő. — A versenyek ezen neme, melyben a versenyző lovak reájuk aggasztott éles csillagocskák és tús-

\*) Ezt ama történeti adat bizonyítja, miszerint Attila, akkor midőn a Chaleusi (Catalauzi) rónán vívott csatának kimenetelét kétesnek tartá, nyergekből rakatott máglyát, hogy magát e csata elvesztésének esetén azon elégsse.

kés golyócskák által serkentetnek, — Rómában a legközelebb mult évtizedekben is szokásban lévén, rendszeren husvét hétfőn tartattak.

A lovagvilág regényes korában, a mostan annyira kedvelt versenyek helyét a lovas tornajátékok foglalták el. Habár ezekben főleg a lovas ügyessége, s a lónak idomítása szerepelt, némi tekintetben mégis a versenyek egy nemének tekinthetjük. — Mind amellet, hogy ezek az Anjou-k, és Corvin Mátyás alatt, Magyarországon is némileg elterjedtek, ép úgy mint a teljesen páncélba burkolt nehéz lovasság, nálunk általánossá soha sem váltak; s inkább Magyarországnak a Német birodalommal, különösen Ausztriával és Stiriával határos vidékeire szorítottak. — Ennek oka valószínűleg a magyar ló könnyűségében, s abban is rejlik, hogy a magyar lovasnak főelőnye gyors mozgásában állott; míg ellenken a határszéli nehéz ló tenyésztett, s a várak urai német szomszédjaikkal folytonosan érintkezvén, azok szokásait s multságait is elsajátíták.

Egy tornának szép fresco képe a romba dőlt kirchschlagi határvár (Léka és Aspang vármegye határai között) falainak egyikén látható.

Az alatt mig Magyarország a török elleni védőfalat képezve részben a félhold ellen részben, belviszályokban ontá, a tornák Francia s Németországban előszeretettel gyakoroltattak, de a löpor feltalálásával alább szállva, végre csak a kisebb hercegi udvarok fényüzési multságaikhoz tartoztak, mig a divatból itt is kimenvén, a férfias időtöltés inkább vadászatra irányult.

A török hadaknak Bécs falai alá történt előnyomulása, s vele vivott majdnem szakadatlan harcokban, magyarokon kívül németek, spanyolok és francziák is részt vevén, a keleti ló kitünő tulajdonain általány elismerést arattak, s részint hadi zsákmány gyanánt, részint más uton nyugotra is elterjedvén, a már korábban bevitt magyar lovakkal együtt a mostani könnyebb lófajokat képezték; mihez Franciaországban a Spanyolországból hozott mór lovak és hozzájárulván, a mult században nagy hirnek örvendett Limousin fajt alapíták.

Angolország vala Európának azon része, melyben kiváló Skótzsiának az előbbivel bekövetkezett egyesülése, s a fehér és veres rózsá hivei által vivott tusa után pusztító beháboruk nem igen valának, de minthogy a külső befolyástól is legtávolabb állt, a lovagjátékok magukat, már az elszigeteltségnél fogva legtovább tartották fenn. De miután a nemesebb tenyésztési irány legkorábban ott fejlődött: a nehéz felszerelésű tornajátékok csakhamar oda változtattak, hogy a lovasok ügyessége mellett, a lovak gyorsasága is versenytárgyául szolgáljon, — s így a II-ik Henrik által a 12-ik század végével behozott lóversenyek, ott a tornák idejével össze esnek. — A nemes irányu tenyésztés azon értékes arabs tenyészlovak által kapott tulajdonképeni határozott irányt és lendületet, melyeket III-ik Vilmos király a 17-ik század közepén a bagdad-i Chalifától kapott.

## A lóidomításról.

*Segítség-szárak, pótszárak (Hülfszügel).*

A segítség-száraknak különböző nemei arra vannak hivatva, hogy az idomítónak a munkát megkönnyítsék — nem kell gondolni, hogy olyan készülékek léteznének, melyek már magukba véve a lovas helyes behatása nélkül a ló hibás tartását megigazítanák, az ily készülékek a regék világából valók, valamint univerralis zablá is.

Az idomítás különböző phasisaiban a lovak részint fájdalmas érzés, részint testrészeik kedvezőtlen viszonyánál fogva stb. nem akarják a tőlök követelt állást felvenni — a közönséges csikózáblával (Wischzaum) sok időt és erőt kellene elpazarolnunk, hogy célunkat elérjük, tehát idő nyereség és erőnk kiméltése végett használhatjuk a segítség-szárakat — de csak akkor, ha tudunk velök bánni — mert veszedelmes fegyver a segítség-szár bármelyike is — vele bánni nem tudó — idomító kezében. A segítség-szárak tehát nem erőszakolják a lovat bizonyos tartásba — de megkönnyítik a lovasnak a *rendes szárakkal* oda hatni — hogy a ló a kívánt módon tartsa magát.

Sok esetben a segítség-szárak a lónak pillanatnyi támaszul szolgálnak, ezen támaszra oly renyhe (Schlaff) nyaku lovaknak van szükségök, melyek azt egyedül a lovas kezében fel nem találhatnák.

A segítség-szárak céljoknál fogva különbözők, vannak olyanok, melyek a ló fejét levenni, olyanok, melyek felvenni — feligazítani segítik. Az ezen célnak megfelelőek is több neműek lehetnek, igen hosszadalmas lenne valamennyi eddig feltalált, használatlan volt s rég feledésbe ment segítség-szárak mindenikét leírni — elengedőnek vélem a leggyakrabban használtak leírását — annyival is inkább, hogy ezek segítségével beérhetjük.

*Segítség-szárak, melyekkel magokat magasan hordó lovakat mélyebb tartás felvételére tanítjuk.*

Igen sok ló hajlandó orrát előre tolni — ezen helyzetben a zablá rúdja nem fekszik az állkapcsón, de felhuzza a ló szájja széleit s a nyak a kellőnél magasabbra egyenesedik a nélkül, hogy a nyak a szükséges hajlást felvénne a szárak meghuzásának hatása a nyakban marad — nem hat a lovon keresztül — az ily tartás megváltoztatására szolgál az ugrószijj (Sprungzügel), mely jó szolgálatot tesz nyugtalan fejtartásu lovaknál is. — Az alsó csikózábla karikái egy gömbölyűen varrott állszijjall köttetnek össze, melynek közepén egy kis vas-karika van bevarrva. A segítség-szár megerősítése végett egy villa alaku két karikával ellátott csatlék csatoltatik a szügyellő karikájába.

A csatlék karikái, ha a szügyellő alsó ága meg van huzva a ló szügycsontjánál csak kissé legyenek lejjebb.

A nyereg baloldalán levő csokorban a segítség-szár erősítendő meg. E segítség-szár a csatlék balkarikáján, azután az állszijj karikáján felülről lefelé végze a csatlék jobb karikáján keresztül huzandó. A segítség-szár jobb vége vagy kézbe fogandó vagy a nyereg jobb oldali csokorjához kötendő.

Ha ezen segítség-szár jó hosszan van becsatolva, akkor lehetséges szükség esetén a kézzel rövidebbre fogni — s ha nincs reá szükség, elereszteni, hatáson kívül helyezni.

Mert van olyan ló, melynél ezen szárakra csak is bizonyos esetekben van szükség.

Olyan lovaknál, melyek magokat összeszedni nem engedik, melyek hátgerinczük és nyakok ereje által a legügyesebb lovas igyekezetét is meghiusítják, melyek orrokat teljes erővel előre, nyujtják — s ezen imént leirt segítség-szárakba belefeküsznek, hathatós szer, ha nem segítség-szárakat de az alsó csikózábla szárait huzzuk a villág keresztül (Martingale).

Mindkét esetben természetesen két csikózáblát kell a ló szájába tenni.

Olyan lovaknál, melyek nyakokat helyesen tartják, de orrokat nyujtják előre mindkét oldalon kikötő szárakat kell alkalmazni, melyeknek egyik vége az alsó csikózábla



karikájába, másik vége a nyereg oldalaihoz a szükséghez képest feljebb vagy lejjebb vart csokorhoz csatolandó.

Olyan lovagnál, melyek mélyen hordják fejüket s elnyulnak — minden oldalon egy egy segítségsszárat alkalmazunk, melyek a nyereg első kápájához csatolandók, ezen szárat a csikózabla karikáiba belőlől kifelé áthuzzuk s végeit kezünkbe vesszük.

Renyhe (Schlaff) nyaku lovak ezen száron több támaszt nyernek — mint egyedül a lovas kezében s az idomító ereje is kiméltetik.

Nyugtalan fejtartásu lovagnál, melyek fejüket magosan felemelik s utánna rögtön szügyökbe vágják — néha kirugni is akarnak vagy bakugrásokat csinálnak, legcélszerűbb feligazító szárat (Aufsatzzügel) alkalmazni. Egy karikával ellátott rövid szíj varrandó a homlokszíjhoz a pofaszíj és torokszíj között a kantár mindkét oldalán — a csikózabla karikáiba csatolt ezen karikákon keresztül húzandók ezen szárok másik végei a nyereghez erősítendőek — vezetni — dolgozni a másik zabla száraival kell.

A ló orra, csipejénél ne legyen magasabbra erőszakolva.

A rendes vezető szárok megrövidítésekor őrizkedni kell a segítségsszárok megrövidítésétől. Gyakran kell a segítségsszárok hatályon kívül helyezni — és soha sem szem elől téveszteni, hogy a segítség szárokkal *nem szabad vezetni* mert azok csak is a ló tartásának igazítására valók. — Fordulatok alkalmával — ha segítségsszár van a kezünkben — a külső kéz többet engedjen mint különben, ugyszintén oldaljárásoknál is.

### Nyergelés.

Mielőtt a nyergelés leírásához fogunk, ismerkedjünk meg a különböző nyergekkel, melyek még mai napig is használtak.

A katonaságnál a legtöbb helyen az ugynevezett magyar nyereg, az urlovaroknál az angol nyereg (Preach), lovardákban a német, másként iskola nyereg használtak.

Leírásokon kívül előnyök és hátrányokról is fogok szólni.

A magyar nyereg két nyeregtalpból, a két vas vagy fa kápából, a nyers marhabőrrel készült ülő-szíjából van összetéve s akként készítve, hogy ha a nyeret a ló hátára tesszük, a fölött nyílt kamra képződjék.

Mindkét nyeregtalp közep része a felső szélétől 4 centiméternyire a nyeregtalp hosszközepénél párhuzamos kettős és négyszögletes kengyelsíj lyukakkal van ellátva.

Ezen lyuktól a nyeregtalp közepe felé  $2\frac{1}{2}$  centiméternyire, s a nyeregtalp felső szélétől 5 centiméternyire két darab egymástól 2 centiméternyire eső lyuk és ezek alatt  $2\frac{1}{2}$  centiméternyire két darab hasonló lyuk van a nyeregtalpon akként átfurva, hogy két-két ugyanazon magasságban fekvő lyuk a nyeregtalp belső felületén  $4\frac{1}{2}$  milliméternyi szélességű csatornával legyen egybekötve, e lyukak az alsó heveder és a csatló megerősítésére szolgálnak.

A heveder a jobb, a csatló a baloldalon erősített meg; ezen nyereg egy bőrből készült nyeregtakaróval borítottatik le, melynek alakja, anyaga és megerősítési módja igen különböző.

A magyar nyereg előnye, hogy ha jól a ló hátához illő, nem törí azt fel hanyag ülés mellett sem olyan könnyen, mint más nyereg, az idő viszontagságait jobban állja ki, ha egyes részei eltörnek, azokat könnyen lehet ujakkal pótolni, sokkal többet lehet rá pakolni anélkül,

hogy a lónak ártana, mint más nyereg, — hátrányos, hogy addig míg az első kápákat más alakúvá nem csinálják a szárokkal való szabad vezetést akadályozzák, hogy nehezebbek mint a többi nyergek, s az, hogy ha a ló felbukik, nehezebben lehet belőlök szabadulni mint más nyergekből, az említett hátrányok dacára is eddig-élé ez a legjobb katonai nyereg gyanánt ismertetik el, tökélesítésén sokan fáradoztak és fáradoznak több és kevesebb sikerrel.

A német vagy iskola nyereg. Elöl és hátul 3—4 hüvelyknyi párnázattal van ellátva s bőrrrel — gyakran szarvasbőrrel van bevonva. Célszerű, hogy az első párnázat (Pauschen) a nyeregkapa (Sattelknopf)-nál magasabb ne legyen, és csak is jobbra meg balra tőle emelkedjék ki, ez által bizonyos érzékeny testrészek megütése gátoltatik meg azon esetben, ha a lovas előre felé kimozdul az ülésből.

Az előre és hátrafelé kipárnázott nyereglapok (Sattelblätte) szintén bőrből vannak készítve.

Előnye, hogy benne a lovas igen erősen ül, s hogy a tanuló lovas szép szabad üléshez szokhatik, mert ezen nyereg alkatánál fogva megengedi a fesztelen ülést s elegendő támpontokkal szolgál anélkül, hogy a lovas ülésében feszélyezné.

Romlásnak jobban lévén kitéve, mint a magyar nyereg s a málházásnál sem nyújtván annyi előnyt, mint ez utóbbi, katonai czélokra már csak igen kevés helyen alkalmazzák.

Mindennapi használatra urlovaroknál pedig azért nem célszerű, mert nehezebb mint az angol nyereg. Tanczéllokra, — sőt pótlovak idomításánál is — egy jól csinált német nyereg azonban a legjobb.

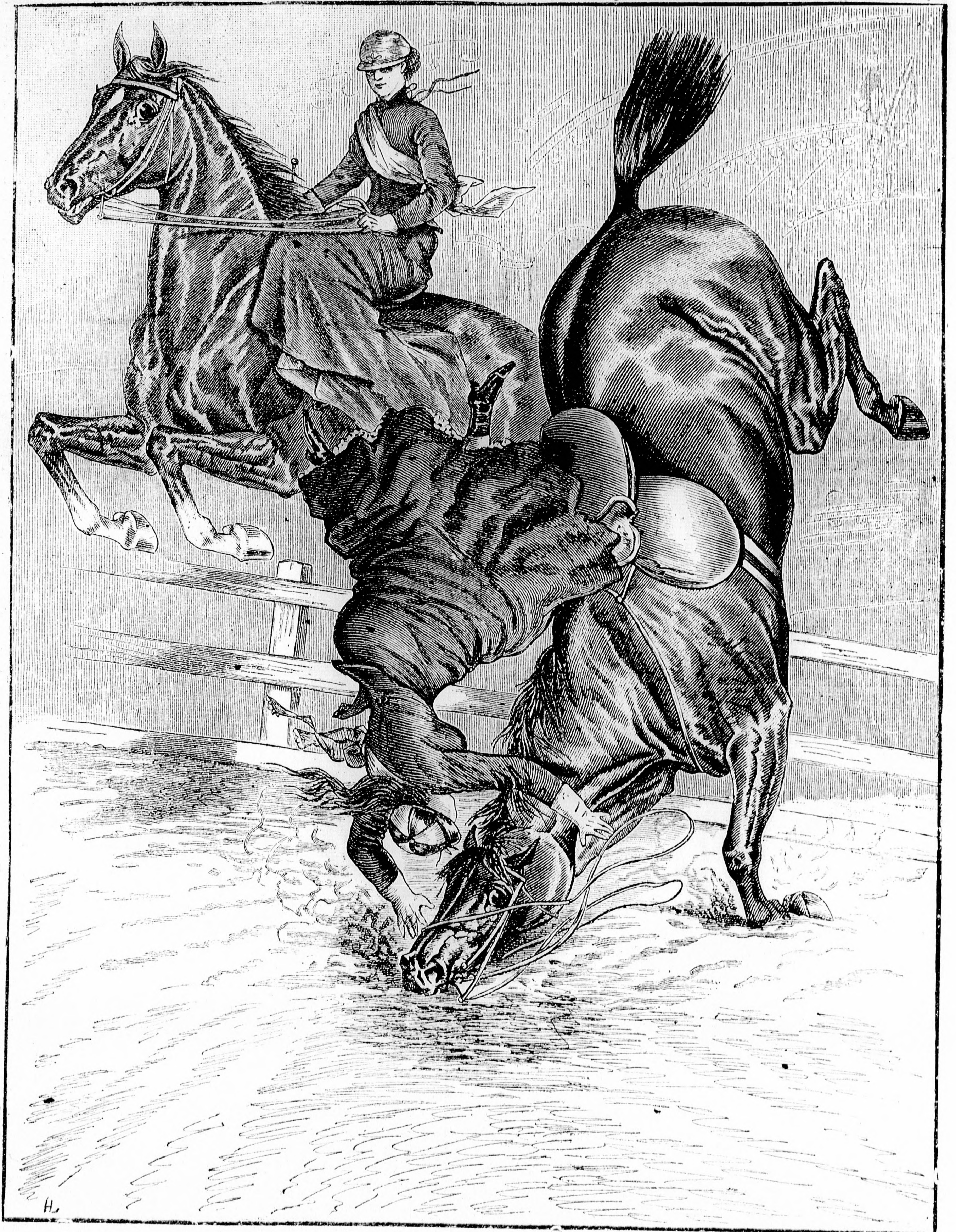
Az angol nyereg igen hasonló a német nyereghez, csak hogy párnázattal (Pauschen) nem bír, sokkal könnyebb, rendszeren disznóbőrrel van behuzva. Ez minden nyereg között a legkönnyebb és éppen ezért van leginkább divatban, katonai czélokra azért nem jó, mert nem lehet reá a ló veszélyeztetése nélkül pakolni, szép szabad ülést enged, a lovas nem feszélyezi, de a legkevesebb támponttal is szolgál.

A francia nyereg hasonló a német nyereghez, csak hogy hátsó párnázattal nem bír.

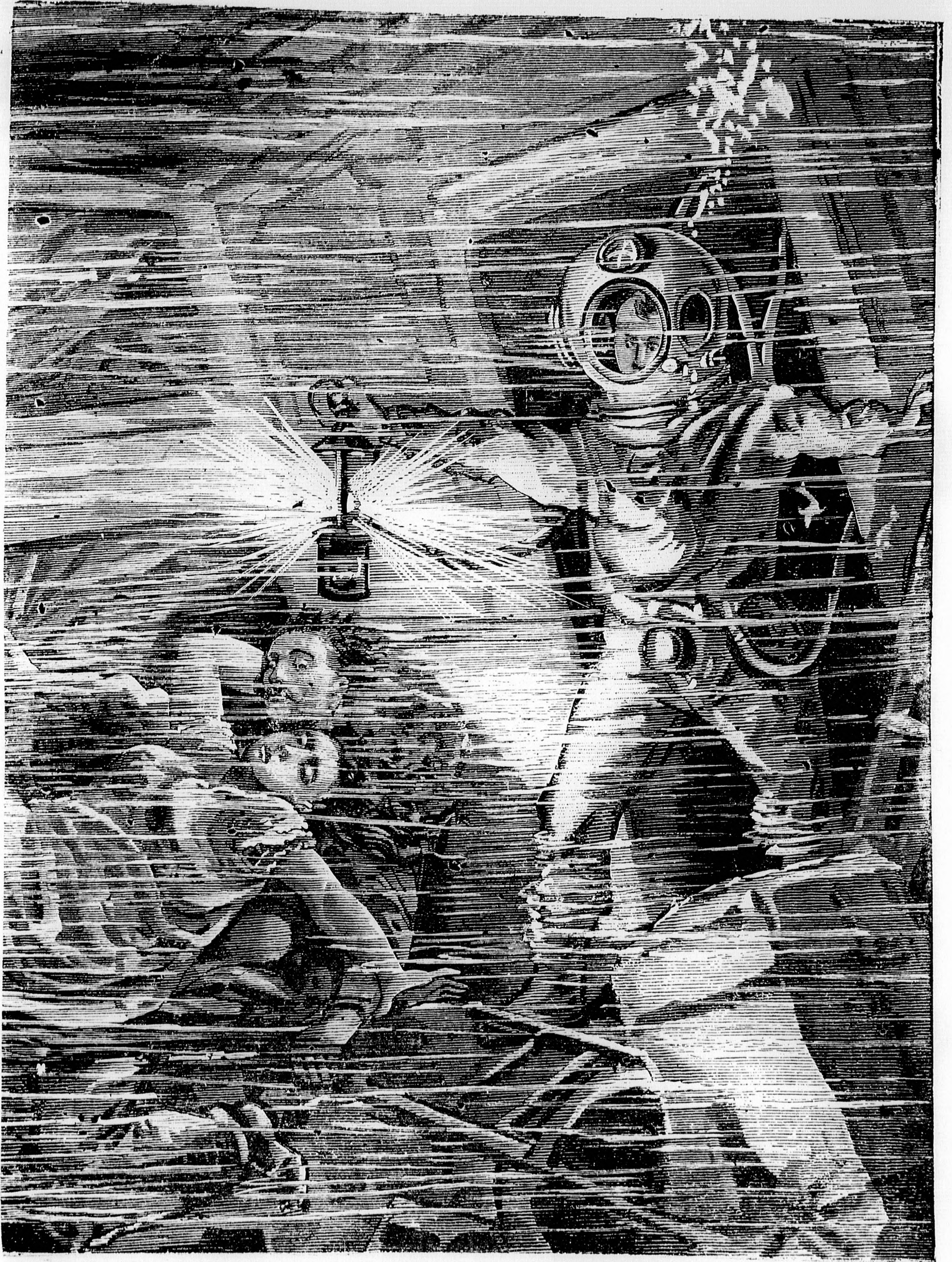
A nyereg úgy tétessék a ló hátára, hogy hátulját ne terhelje a teher jobban se az elejét és emellett ne feszélyezze a vállizmok mozgását s a heveder ne szorítsa a fél vagy hamis bordákat, tehát a nyereg a ló közepén fekdjék.

A lónak 18 hát és hat ágyék csigolyája (wirbel) van tehát a nyaktól csipőig 24, a ló közepe tehát a 12-ik és 13-ik csigolya között van, némelyek kik a 6 ágyék csigolyát nem számították a ló közepét a 9-ik és 10-ik csigolya között feltételezik, a ló közepét, vagyis azon helyet, hol a nyeregnek fekdnie, kell nézetem szerint geometrice meghatározni nem lehet, amely különböző a ló alkata, olyan különböző helyen van a ló közepének nevezett azon hely is, hol a nyeregnek állani kell, ott hová a lóhoz tökéletesen illő nyereg akkor, amikor nincs a lónak szalmahasa jó nyergelés után következett lovaglaskor magától csúszik, van a nyeregnek tulajdonképeni helye.

Ha a lovas szabadban, természetes egyensúlyban lovagoljuk, nem fog ártani, ha a nyereg előre csúszik, jobb mint ha hátul lenne és hátulját szükségtelenül terhelné, idomításkor, a midőn a lovas egyensúlyba akarjuk hozni, elejéről a terhet hátuljára terelni, ne legyen a nyereg elől, ekkor pontosan kell arra nézni, hogy anyereg a ló közepén fekdjék, mert az munkánkat lényegesen meg-



Amerikai lovaglónók.



A tenger mélyében.

könnyíti, miután azonban a bőr alá nem látunk s igen sok munkát adna, s nem is mindenki találná meg a 12-ik csigolyát, úgy tegyük fel a nyeret, hogy párnáinak előre eső szélei és a ló lapoczkái (Schulterblatt) között egy tenyérnyi távolság legyen, a nyereg ez esetben rendes körülmények között a ló közepén lesz, a vállizmok mozgását nem fogja feszélyezni, a hamis oldalbordákat a heveder nem fogja összeszorítani.

A nyergelésnél tekintetbe veendő a kimélendő rész, gyenge elejű lovaknál inkább hátra, gyenge hátulyaknál inkább előre nyergeljünk, hogy gyengereszeket a teherviseléstől lehetőleg megkíméljük.

Vannak nyergek, melyek alkatoknál fogva az előrecsuszásra hajlandók. — ezeknél az előrecsuszást ne a hevedernek szerfeletti meghuzása által igyekezzünk meggátolni, — de párnáztassuk az angol vagy iskola nyeret újra akként, hogy elől ne legyenek olyan bővek, — a magyar nyeret pedig cseréljük ki.

A nyereg alakja olyan legyen, hogy a lovon vízszintesen feküdjék, — a hátul magas nyergeknél a lovas kénytelen a kengyelbe állani, ha teste súlyával vissza akar maradni, — ez esetben a czombokkal nem működhetik és súlyával sem hathat kellően a ló hátuljára.

A nyereg előrecsuszását farmatring által nem lehet megakadályozni, mert ha a farmatring olyan rövid, hogy megakadályozhatná, akkor a szabad mozgást akadályozza és a farktövét kidörzsöli.

Ha tehát a nyereg előrecsuszásának oka nem a nyereg rossz alakja, de a ló hasának oly terjedelmes volta, hogy a hevederek nem állhatnak meg, legjobb ha az egyik hevedert hátrafelé illesztjük fel e végből a hátsó nyereg felszántó hátrafelé rézsut irányba varrandó, ezen heveder helyzetnél a hus alsó része a két heveder közzé jut — s a nyereg anélkül, hogy a hevederek nagyon meghuzatnának előre nem csuszik (lásd mellékelt ábra).

Az ily hevedercsatoláskor a lónak székürülései gyakoriabbak s a husüregből a terhet növelő felesleges takarmánymaradék távolittatik el.

A hátsó hevedernek semmi szin alatt sem szabad szorosán meghúzva lenni.

A heveder ezen helyzete nem ártalmas, sőt inkább egészséges — mert nem engedi a belső részeknek hányódását.

Nagyhasu emberek is könnyebben állják ki a lovaglás okozta rázkódásokat, ha haskötővel vannak ellátva.

A heveder ily módon alkalmazása csak addig az ideig szükséges, míg a ló szalmahasát elvesztette, vannak azonban olyan lovak is, melyeknek oldalbordái alakja nem engedi a nyeregnek a kellő helyben való maradását, az ily lovaknál ha már okvetlen mint hátsólovakat kell használni, — a nyereg előrecsuszását csakis a leirt módon eszközölhetjük.

Olyan lovaknál, melyek még nem voltak nyergelve, ügyelni kell, hogy a lelógó hevederek és kengyelektől megne ijedjenek, — jó lesz ha valaki a kötőfékszárat tarja míg a másik a nyeret elővigyázattal a lóra teszi.

A hevedereket nem kell egyszerre — de fokozatosan meghuzni, ügyelni kell arra, hogy a ló szőre simán feküdjék a nyereg alatt, s hogy a heveder felszorítása által képződött ránczokat a nyergelő lesimítsa, valamint arra is, hogy a nyereg alá jövő izzasztó vagy pokrócz, ránczokat ne képezzen.

#### *Kengyelek csatolása.*

A katonalovas kengyele akkor van jól csatolva ha egy karddal való vágás vagy szúrás alkalmával a nyeregben

kellően felemelkedhetik anélkül, hogy térdeinek felhuzása által a biztos ülésből kijönne, — a kengyelszijjoknak mindkét oldalon egyenlőeknek kell lenni a baloldali kengyelszijj a felüléskori reá nehezülésnél fogva kiszokott nyulni — ezért igen czélszerű ezeket változtatni — szélszerű a hazajövetel után a kengyelszijjoknak az esóvas (Sturzeisen)-ből való mindenkor kirántása, ezáltal ezen fontos készülék nem rozsdásodhatik annyira be, hogy ne működne, s a kengyelszijjak is okvetlen kicseréltetnek úgy, hogy a baloldali a jobb oldalra fog jutni — és ezáltal mindkét szijj egyenlően fog kinyulni.

A katonaságnál előnyös kengyelesatolás minden a szabadban lovaglónak is megfelelő lesz — nem lesz túl rövid sem túl hosszú.

Lovardában lovagló idomító lovas jól teendi, ha valamivel hosszabb kengyelben lovagol, hogy czombjait szabadabban használhassa. A tanuló lovasnál is kivált eleinte jó lesz hosszúra csatolni a kengyelt, mert rövid kengyelben szép kinyult mély lágy ülést nem fog elsajátíthatni, s rövid kengyelébe állva erős ülése sem leend.

A kengyelek igazításánál a ló mindnégy lábán álljon — s a nyereg egyenes helyzetben legyen.

## Vadászati hírek.

**Udvari vadászatok Gödöllőn.** A király ő felsége hétfőn, kedden és szerdán Gödöllő környékén szalonkákra vadászott. Hétfőn reggeli 7 órától délelőtti 11-ig 15 szalonka került lövésre. Ezek közül hármat az uralkodó lőtt. Kedden csak 5 szalonkával tértek haza a vadászok. A szerdai vadászon a király 2 szalonkát terített le, a társaság többi tagjai nem ejtettek el egyet sem. Mind a három napon e szerint 22 szalonka került terítékre.

**Udvari vadászat** szerdán volt az idén az utolsó gödingi parforce vadászat. A meet Lusitz közelében volt déli 12 órakor. Egy kibocsátott erős szarvas 40 perczig tartó run után Teinitz falu határában hallalít adott. A vadászszemélyzet és kopók, melyek eddig Bécsben voltak ismét visszatérnek Tatára, hol addig maradnak míg a káposztásmegyeri őszi vadászatok meg nem kezdődnek.

**Rudolf trónörökös** hétfőn éjjel egy órakor Bécsből Sopronon át Eszterházára érkezett. Vele jött Ottó főherceg, Wurmbrand Hugó gróf alezredes, Mitrovsky gróf alezredes és négy vadász. A megérkezésnél Fischer Lajos báró várakozott a fenséges vendégre, a ki mint szenvedélyes ornitholog már előzetesen az egész vidéket megismertette a trónörökössel. Eszterházáról a járási szolgabíró vezetése mellett a trónörökös elindult Solymossy László és Pongrácz Sándor által felajánlott kocsikon Pomogyra. Sárrod és a szomszéd faluk lakosai sorfalat képezték az egész ut hosszában, a mely önkéntes figyelem, minthogy a trónörökös minden ünnepélyes fogadtatást mellőzletni ohajlott, ő fenségét nagyon kellemesen lepte meg. Pomogyra 1/2 órakor érkezett meg, a hol a nezsideri szolgabíró fogadta. Itt a fő erceg rövid időre megpihent Fischer br. és Serényi Ottó gróf uraknál. Ezután 1/4 órakor kirándult a főherceg a Pomogyhoz közel fekvő tavakhoz. A vadászat e neme új és nagyon érdekes volt a trónörökösre. E kirándulásból 8 órakor tért vissza kocsin. Innen a Hanságot át gyalog félórát tett a főherceg, folyton vízben gázolva, néhol térdig; de ő jó kedvvel ment előre, kormoran és számos más orvmadárfészkek vannak itt. A trónörökösnek sikerült 5 gémet roppant magasból lehozni, a melyek legközelebb az ornithologiai kiállítás valamelyik osztályában fognak kiállíttatni. A fővényesi tó különösen megnyerte ő felsége tetszését. Ide az utat ladikon tette meg Répzeig; majd meg nagyobb ladikokra ülve, az erdei kerülőhöz. A vadászlaknál Berg Gusztáv báró a kapuvári uradalom bérleje fogadta a trónörököst. Ezután a báró négyes fogaton az ötvenesi pusztá felé indult, utközben azonban az egresbe még egy látogatást tett, mert Fischer báró figyelmeztette egy érdekes orvmadárfészkekre, de a halász-sasok nem voltak otthon s nem kerültek lövésre; az Öntésre 5 órakor érkezett meg, itt a tisztalak volt a magas vendég számára berendezve. Rudolf trónörökösnek rábaközi mód szerint igen érdekes parasztszoba lett összeállítva, a mi mód nélkül meg is tetszett ő felségének; az ebéd rövid, de kitünő volt; közben a csornai czigánybanda játszott, a mi szintén nagyon tetszett ő felségének; ebéd fölött Berg Gusztáv báró hódoló szavakkal fejezte ki a magas megtiszteltetés fölött való örömet s éltette ő felségét, mire a királyi igen szives szavakkal kö-

szönte meg a szépen rendezett fogadtatást. A szomszéd községekből itt is tömeges népség gyűlt egybe, az öntespusztái leányok ibolyacsokrot nyújtottak át neki, mit a trónörökös kedvesen fogadott; ezután a főherceg kíséretével együtt Kapuváron át a pályaházhoz indult, a lőtt madarakat külön kocsi szállította. Ő fensége lövései 1 goizer numerius arquat, 1 gácsér, 2 szárcsa, 1 kormoran és 5 gém; Ottó főhercege: 1 gácsér, 22 szárcsa és 1 gém. A hirre, hogy a trónörökös esti 7 órakor Kapuváron keresztül utazik, talpon volt az egész város és a szomszédos községekből is tömeges nép tödült be; a város fel volt lóbogozva s a házak kivilágítva, különösen impozánsan volt a várkastély kivilágítva. A trónörökös a majortól kezdve egész Gartnafalu közepéig egy óriási emberfal között vonult végig, üdvözöltetve rajongó és igaz szívből jövő éljenzések által. A pályaházhoz kivonult a kapuvári képviselőtestület, éljen a város birájával; itt a 126 tagból álló kapuvári tüzoltók képeztek sorfalat; mikor megérkezett, itt is lelkesült éljen riongás fogadta. A közönség nevében itt Dominkovics S. plébános üdvözölte a királyfiút, ki a hódolati beszédet szép tiszta magyar szóval viszonzva, azt mondotta: régóta vágytam magyar hazámnak ezen szép és érdekes vidéket meglátni s reményem, hogy nemsokára újra láthatom. Háládatos vagyok a szives fogadtatásért s érte önöknek is és az egész lakosságnak forró köszönetet mondok. Azután néhány kérdést intézett a képviselőtestület többi tagjához is. A királyfi Kapuvárról 1/48 órakor indult el a külön vonaton számára berendezett kocsiban Bécsbe. Mielőtt azonban belépett a kocsiba, még egyszer igen szívélyesen megköszönte Berg Gusztáv báró kiváló figyelmét s a következő szavakkal vált el tőle, «a viszontlátásra.» Ekkor felharsant újra a riadó éljenzés.

**Báth vidékén** Hoffmann Sándor óriási kant ejtett el, mely legalább 8 éves lehetett, 300 régi fontnál többet nyomott.

**Érdekes vizi vadászat** volt a Laczháza környékén elterülő vizeken a múlt héten, a melyen több vadászat-kedvelő vett részt a fővárosból is. Ezen alkalommal 8 darab vad-lud esett zsákmánnyul, melyből Gulácsy Gyula 7 drbot és br. Fejérváry Géza 1 drbot ejtett el. Minthogy a ludak tavaszi időben különösen óvatosok és rendkívül magasan járnak: G. ur eredménye nem közönséges fegyverre vall.

**Nagy szárcsa-vadászat** volt a Dunaföldvár körüli vidéken múlt hó közepén, mely alkalommal több mint 500 drb esett zsákmánnyul e kelletlen fekete vadból.

**Orsova mellett** a Kazán-szorosnál — mint halljuk — közelébb nagy vadászatot rendeznek keselyűkre és halászsasokra, melyre Khevenhüller osztr.-magyar követet, több főurat s köztük br. Fejérváry Géza altábornagyot is várják.

## Vegyes sporthirek.

**A «budapesti vasparipa egyesület»** (Előre) ma este hét és fél órakor tartotta meg az évi rendes közgyűlését saját egyesületi helyiségében. Vermes Lajos egyesületi alelnök megnyitó beszéde után, melyet a tagok általános helyesléssel fogadtak, a titkári jelentést olvasták föl, melyből kitűnik, hogy az egyesület vasparipa-kirándulásai a lefolyt évben 5460 kilométert tettek, a kerékkoroslyázást pedig a téli évadban számosan gyakorolták. A pénztári kimutatás szerint az egyesületi vagyon 671 frt 49 kr-ra rug. Elhatározták, hogy az egyesület külön versenytért rendeztet be. A választás eredménye a következő: Elnök: Türr István, I. alelnök: Bokelkerg Ernő, II. alelnök: Vermes Lajos. Választmányi tagok: Bródy Emil, Fisch Miklós, Gross János, Szafka M., Kirinyi Lajos, Kis József, Kozderka Flóris, Lippe Mór, Martonfalvy Ármán, Szathmáry Oszkár, Mondok József, Schleinz Károly, Szőke Ede, Vajada Tivadar, dr. Wiener Sándor. Választmányi póttagok: Kissfalvy József, Hirka Antal, Wiener Ferencz, id. Szikszay Ferencz, Vermes Nándor.

**Vívómesterek viadala.** Hartl bécsi vívómester e hó vége felé Bécsből Budapestre jön női tanítványaival. Ez alkalommal pár barátságos kardmérkőzése lesz az itteni vívómesterekkel és jobb vívókkal. A vívómesterek közül Benedek és Halász már készeknek is nyilatkoztak a mérkőzésre. Idősb Keresztessyt: Hartl ép úgy nem akarta provokálni, mint nem volt Benedeknek sem ez szándékában a multkori vívásainál. Rög nem volt nálunk oly nagy érdeklődés valamely verseny iránt, milyennel e mérkőzéseket várják.

**3500 kilométert** járt be Igali Szvetozár magyar kerékfuttató, ki márcz. 2-án Montpellierből (Franciaország) ötven napi kerékpár utra indult, hogy Marseille, Toulouse, Nizza, Genua, Róma,

Flórencza, Velence, Trieszt és Bécs érintésével Budapestre jöjjön. Megérkezése már a közeli napokban várható s a budapesti kerékfuttatók közül többen elébe fognak menni Győrre.

**Halászat.** — A gyöngyhalászat emelésére a csehországi hatóságok szigorú óvintézkedéseket tettek. — *Chiemteeben* a tengeri pisztrángok halászata nagy emelkedést tüntett fel. — *A lazacok* a csendes oceanban sajátságos feketepiros színnel nagy számban jelentkeznek.

**Rövid sporthirek.** A lincolnthirei handicap idei versenye jobban sikerült, mint bármely eddigi. Tonans nyert, 3/4 lóhosszal előzve meg Syricet. — *Görzben* ügetőverseny rendezésére bizottság alakult, melynek elnöke Ritter Oszkár báró. — *Felső-Olaszországban* az ügető versenyek már megkezdődtek. Elwood Medium, amerikai csődör és Eourko győztek. A *metropolitai* műkedvelő hajóverseny július 10-én lesz Putney mellett a Themzén. — *Tunísban* nemzetközi vasparipa-versenyre készülnek. — *A bécsi vadászkiállítás* sok látogatónak örvend.

## KÖZGAZDASÁG.

### Az életbiztosítás mint intézmény.

Az életbiztosítás — Lebensversicherung, Assurance sur la vie, Life Insurance — nincs azon szerencsés helyzetben, hogy elnevezése fogalmát is kifejezze. A definiálás különben is a legnehezebb feladatok egyike lévén, itt még azon esettel is találkozunk, hogy a közgazdaság, a jogtudomány s a szakirodalom más-más szempontból indul ki.

Az életbiztosítás az emberi halandóság törvényének, s a pénz kamatoztatása rendszerének kapcsolatba hozása. Így szólnak a matematikusok. De ebben csak a díjlemezlet van befoglalva.

Az életbiztosítás alatt oly egyezményt értünk, melynek erejénél fogva, bizonyos összeg által, mely egyszer mindenkorra vagy évenként fizettetik be, az illető jogot szerrez, hogy meghatározott idő eltelése, vagy bizonyos eset bekövetkezése után, bizonyos tőkéhez vagy évi jövedelemhez jusson. Így definiálják a jogászok. De ebben csak a mivelet, illetőleg a biztosítási szerződés foglal helyet.

Életbiztosításnak azon ügylet tekintetik, mely által valaki ellenérték (díj) kikötése mellett bizonyos összeg fizetésére kötelezi magát olyképen, hogy a fizetési kötelezettség valamely személy élettartamától vagy egészségétől, vagy testi épségétől tétetik függővé. E szavakkal vezet be a magyar kereskedelmi törvény az életbiztosításról szóló czikkelyét. — De nem lehet észre nem vennünk, hogy itt csak a részvényes életbiztosító-társaságok mivelete érintetett: s bár a gondoskodó intézetek s a bal-esetbiztosítási ügyköre befoglaltatik, a kölcsönös rendszer nem nyer benne helyet.

Les assurances sur la vie peuvent se definir, la solidarisation des épargnes, c'est a dire, l'épargne sous la forme la plus féconde. l'épargne élevée a sa plus haute puissance. Így szól a Reboul az életbiztosítás egyik legmelegebb szószóllója, mi által közgazdasági magas hivatását óhajtja jelezni.

Az életbiztosítás azon intézmény, mely módot nyújt, hogy társulati uton mindenki egyszeri vagy részletenkinti befizetése mellett magának vagy érdekeltjeinek, egy meghatározott idő vagy bizonyos esemény bekövetkeztével esedékesse váló tőkéhez vagy járadékhoz jogigényt szerzen. E szövegezés volna végre az, melylyel a biztosítási szakkörök az intézmény általános fogalmát ki kívánják fejezni.

Fennebb megjegyeztük, mintegy divatossá kezd válni a

jogtudomány embereinél, az életbiztosítást nem tekinteni biztosítási alannak, hanem egyszerűen azt csak takarékpénztári pénzműveletnek nevezik. Már azért is míg a díjelmélet erre felelne, tán nem lesz felesleges az életbiztosítás fogalmát bővebben bemutatni.

A nagy közönség az életbiztosítás alatt közönségesen a haláleseti tőkebiztosítást szokta érinteni, a tőkebiztosítás ezen legismeretesebb, s az életbiztosítási gyakorlat legkedveltebb módozatát. Való, hogy a biztosított összegek milliói, sőt milliárdjai ezen combinatio alapján állanak: de nem hagyhatjuk figyelmen kívül a tőkebiztosítás ikertestvérét, az évijáradék biztosítást sem. A tőke- és járadék biztosítás a biztosító intézeteknél már azért is együtt szokott megjelenni, mivel elméletileg feltételeztük, hogy ha rendkívüli években több tőke jön kifizetésre, a halálozás által több járadék igény szűnik meg: s így egymás veszteségeit hivatva volnának kiegyenlíteni. De iker testvérek s együtt jelennek meg azért is, mivel mindkettő nagy tömegre számít, s díjait s halandósági táblázatok s a kamatkamatosítás elmélete alapján állítja fel; s a biztosítási technika mai színvonalán nincs kizárva hogy a tőkebiztosítás járadékra, s a járadék tőkére legyen átváltozható.

A haláleseti tőkebiztosítás különben is a tőkebiztosításnak csak egy módozata levén: az életbiztosítás fogalma még korlátoltabb alakjában is csak úgy teljes, ha a *tőke* és *járadék biztosítást* együttesen felöleli.

Ezen felfogás azonban csakis a terjedelmes intézmény szűkebb fogalmának felel meg. A tőke- valamint a járadék biztosítás a természetes halállal számít; dijszámításuk az élet természetes rendjén bekövetkező élettartamon vagy haláleseten nyugszik; mindkettő egész életre szerződik. Az emberi életpálya folyamán azonban esetek merülnek fel, melyekben egy megkezdett veszélyesebb foglalkozás, vagy közbejött utazás ideiglenes biztosítás szükségességét idézik elő, mely esetekben nem elég egyedül a halálra, de egyszersmind az ideig-óráig tartó vagy épen végkép megsemmisített munkaképesség kárpótoltatására is tanácsos gondolni: ezen esetek alkalmára az életbiztosítás ágazatot nyitott, a *balesetbiztosítást*, mely miként az elemi biztosítás, esetről-esetre vagy évre szabja díjait mi által az életbiztosítás fogalma már tágabb keretet követel.

Ha már a keresetképeség fedezésénél vagyunk, lehetetlen volt, hogy fel ne hijja az életbiztosítás figyelmét a betegség, mint olyan, mely szintén igényt tarthat az intézmény kárpótlására. S előállt a betegségbiztosítás. Mely hogy nagyobb terjedelmet ez ideig nem vett, oka, hogy a betegség és sérülés kockázati statisztikája nincs azon tökélyre emelve, mint a halál kockázata.

Van még egy, mi figyelmünket még inkább felhijja, azon adott viszony, hogy a sajátlagi életbiztosító társaságok mellett, kölcsönös segélypénztárak, nyugdíjintézetek, gondoskodó intézetek czime alatt ezrekre menő egyletek állanak fenn, melyek kezdetleges alapon ugyan, de mégis életbiztosítással foglalkoznak. Honnan az elmélet arra lett utalva, hogy a midőn az életbiztosítás rendszerét felállítja, az intézmény szűkebb fogalma mellett, egy tágabb körű fogalom jogultságát is elismerje; melynek keretében a sajátlagi életbiztosítás, a tőke- és járadék biztosítás mellett, a balesetbiztosítás, valamint a népies életbiztosító intézetek, a segélypénztárak, nyugpénztárak és gondoskodó intézetek, mint a melyek csakis fejletlenebb technikájuk által térnek el, szintén helyt foglaljanak.

Ezek alapján a tágabb értelemben vett életbiztosítás családfája a következő:

*Életbiztosítás: Tőke-biztosítás: életre, halálesetre —*

s ezek különböző módozatai. *Járadék-biztosítás: közvetlen kezdődő — elhalasztott évjáradék, özvegyi nyugdíj-biztosítás, s ezek módozatai. Baleset-biztosítás: munkás-baleset, vasuti-baleset, háború-veszély, általános baleset-biztosítás. A segélypénztárak és gondoskodó intézetek: Kölcsönös segély-pénztárak: betegsegélyező egyletek, temetkezési egyletek, betegsegélyező- és temetkezési egyletek. Munkásbiztosítási pénztárak: Bányász társaspénztárak, általános segélypénztárak, Friendly societiek. Nyugdíj-intézetek: aggkori nyugpénztárak, özvegy- és árvapénztárak, általános nyugdíj-intézetek. Gondoskodó intézetek: túlélési csoportok, tontinák, járadékra, ugyanezek tőkére, nászhozomány-biztosítók, kiházasítási egyletek, általános gondoskodó intézetek.*

Ezek a szokottabb válfajok és módozatok. Hogy azonban ezzel nincs kimerítve, ott van a cautió- és kölcsönbiztosítás, mint a haláleseti tőke-biztosítás további módozata.

*Kölcsey László.*

## Gazdasági közlemények.

**Távolság az ültetendő fáknál.** Gyakran történik, hogy a fák közel lesznek egymáshoz ültetve, miáltal ama nagy hátrány keletkezik, hogy a fák koronái nem képesek teljesen kifejlődni és szabadon kiterjeszkedni, amidőn sok esetben, midőn a fák még távol sem érték el természetes nagyságukat, koronáik máris egymásba nőnek, s egymástól a levegő és nap hozzájárultát elvonják. Ilyenkor sohasem számíthatni gazdag termésre, még kevésbé pedig szép és jóízű gyümölcsökre. Ha aztán ezen bajt később visszanyesések vagy ágak eltávolítása által akarjuk orvosolni, azon hátrányokat idézzük elő: hogy néha éppen azon galyat, melyet a fa gyümölcstermesre képezett, távolítjuk el. De a fák életkora és szép kinézése is szenved a közeli ültetés által; mivel nem fejlődhetnek a fák a majd minden fajnál sajátos, természetes alakban. Ezenkívül még azon nagy hátrány áll be a fák erőteljes kifejlődésére, hogy valamint a koronák egymásba nőnek, úgy ez a gyökereknél is előfordul, miáltal a fák egymástól a talaj tápanyagát is vonják el. Egy bizonyos távolsági mértéket minden körülményre nézve meghatározni nem volna helyes, mert a gyümölcsfák nem fejlődnek ki mindenütt egyenlő erősen; sőt inkább egy és ugyanazon faj jó talajban kedvező éghajlati viszonyok közt sokkal nagyobb lesz, némelykor kétszer is akkora, mint a kevésbé kedvező talajban és éghajlati viszonyok közt. Ilyenkor tehát nagyobb nőtért is igényel. Nagy átlagban véve, a következő ültetési távolságok lehetnek a legalkalmasabbak; kivételek természetesen előfordulhatnak. Alma-, körte- és cseresznyefák, kertekben, a talaj különfelesége szerint 8—9 m/ távolságra ültetnek egymástól. Meggy- és szilvafáknak elegendő 5, legfőlebb 6 m/ távolság. Diófáknak 10 m/ távolság elegendő. De különösen kedvező és délibb fekvésekben szükséges, hogy a távolságot 15 m/-re s azontúl is vegyék. A nemes gesztenye, mely nálunk is még egyes helyeken előfordul, körülbelül ugyanazon távolságot kívánja, mint a diófa. Ami az alak- illetve a törpefák távolságát illeti, ez attól függ: minő alakban kívánjuk őket nevelni. A gúla 4—5 m/ távolságot kíván. Az oszlop-gúla elegendő térrel bírnak, ha 2 m/ távolságra ültetjük. Redélyfák, ha szabadon, kerítéseken vagy akár falon is neveltetnek, és fölfelé is elegendő terük van, 4—5 m/-t kívánnak. Ha azon tárgy (támasz), melyen a fákat neveljük, alacsony (2—2½ m/), úgy tanácsos a távolságot megnagyobbítani, mert ez esetben a fák kényszerítve lesznek ágaikat oldalt kiterjeszteni. Cordonok, ha két-karuan ültetjük, 4 m/, — ha egy-karuan, 2—3 m/ távolságot kívánnak.

**A legjobb asztali fűzeléktök.** Az igaz ugyan, hogy a guszthus sokféle és bajos dolog volna mindenki különös izlését eltalálni; de annyit mégis elfogadhatunk zsinórmértékül, hogy vannak egyes tulajdonságok, melyek után becsüli az ember egyik vagy másik faj értékét. Léssuk tehát: mennyiben bir az általam bemutatni kívánt «Marrow-tök» ily kiváló tulajdonságokkal. Legelőször is ott kezdem, hogy ezen tökfaj határozottan guggos, vagy mint sokan tévesen nevezik, hogy törpe. Ez alatt csak annyit kérek érteni, hogy indát azaz futórészt nem hajt, hanem megmarad egy csomóban s a központ körül hozza gyümölcseit. Már most aki tekintetbe veszi azt, hogy legtöbb esetben a kert nem szokott oly nagy lenni, hogy ott az ölekre kuszó tökindákat jó szívetel megtürni lehessen; de minthogy a tök mégis csak kedvelt fűzelék és a háziasszonyt nem egyszer rántja ki a zavarból, a konyhakert-

ben akárhogy is helyet kell részére szorítani. A Marrow-töknél ez már határozott nyereség, amennyiben, amint már érintettem is, hogy a guggoló tulajdonsága mellett, akármely kisebb helylyel is megelégszik és indájával a szomszéd ágyásoknak éppenséggel nem alkalmatlankodik. A másik jeles tulajdonsága az, hogy úgyszólván egészen tejbélű. Ezt meg úgy kérem érteni, hogy nincsen benne az a nagy üresség, mint amilyen a mezei töknél szokott lenni, hanem széles husa és magrészeivel az egész belső ürességet megölti. Így aztán nem is csoda, ha kiadóságát a gazd'asszony nem győzi dicsérni s egy kisebb nagyságu annyit ad, mint akár egy háromszoros másik. A harmadik jó tulajdonsága az, hogy korán terem. Alighogy növénye néhány erősebb levelet hajtott már is mutatkoznak a virágbimbók s ezek közt nagy számmal az olyanok, melyek okvetlen gyümölcsöt hoznak. Míg tehát a másféle töknél még csak gondolni is alig lehet a gyümölcsözésre, ez már akkor egymásután hozza a szép fehér és hosszukás gyümölcsöt. Ezen kiváló tulajdonságait tetézi még a bő termékenysége is. Valóban, aki csak kissé is megadta neki azt, mit szeret, azt gyönyörködni fog rakodottságában és nem jön konyhája egyhamarjában zavarba főzelék dolgában. Pedig föltételeiben nem is kényes; egy kis jó kerti föld, némi védelem a netáni késői derek ellen, gaztól való tisztántartás és többszöri megporhálás mindaz, amit kíván. Ajánljuk tehát természetét.

**A fagyok.** Az ország több vidékéről veszünk híreket a fagyról, szerencsére a fagy ma nem okozhat nagyobb kárt és legfőleg a gyümölcsfákat és a repczét érinthette. Az őszi és tavaszi vetések sértetlenül maradtak és a szőlőket ma még nem veszélyezteti fagy.

## HETI SZEMLEK.

### UDVARI HIREK.

**A királyné** mint Wiesbadenből írják — korábbi megállapodás szerint Mária Valeria főhercegnővel már f. hó 5-én hagyta el Wiesbadent s két heti tartózkodásra Heidelbergbe utazik. A királyné a várpalotában száll meg. 20-án vagy 21-én Hollandba utazik, mi körülbelül 10 napot vesz igénybe.

**Stefánia** főhercegnőtől — úgy értesülünk — több sikerült nap fog megjelenni a trónörökös nagy ethnographiai munkájában, mely fölött sokat polemizálnak a lapok, de annyi bizonyos, hogy az egész világ érdeklődését felkölteni van hivatva hazánk iránt.

**József főherceg** és a cigány nyelv. Révész Kálmán a «Vásárnap Ujság» mai számában megemlékezve Lugossy Józsefről, a nemrég elhunyt jeles tudósról közli egy Lugossyt érdeklő régi jegyzetét, mely így szól: Lugossy ma Rómer Florisnak (kivel ő még a 40-es évek elején kötött barátságot) egy a napokban hozzá írott levelet mutatá fel. Tartalma következő: Kiss főorvostól hallám — írja Rómer — hogy ön hajdan három cigányt tartott ki, hogy tőlük a cigány nyelvet megtanulja. Ezt a fogalmat azonban: «jól laktam», nem tudták cigányul kifejezni. Elbeszéltem a dolgot József főherceg ő fenségének, ki nagy előszeretettel foglalkozik a cigánynyelvvvel s ki sajnálatát fejezte ki, hogy önnel Debreczenben nem találkozhatott — s ő fensége kegyes volt lenni a «jól laktam» cigány kifejezést, különféle dialektusok szerint. Nagy fájdalommal válok ugyan el e nemzeti ereklyétől, de minthogy az ön számára írta le a főherceg, ime küldöm stb. stb. Mellékelve van csakugyan e levélhez egy finom, nagy alaku félvén, József főherceg irásával a «jól laktam» kifejezés cigányul, valami 6—7 különböző dialektusban; alul pedig Rómer jegyzése. Ezekhez — a mik a főherceg kitűnő szivességét oly szépen tanusítják — csak annyit kell még adnom, hogy az egésznek alapul szolgáló történet, hogy t. i. Lugossy bármiért is három cigányt tartott volna ki — saját állítása szerint a legkisebb alappal sem bír; nem egyéb az, mint jó anekdota: «si non é vero, é ben trovato», mondá rá az öreg ur».

### TÖRVÉNYHOZÁS.

**A főrendiház** elfogadta az írói és művészi tulajdonjogról szóló törvényjavaslatot.

**A képviselőház** az ipartörvényjavaslat részletes tárgyalását folytatta, a szónokok közül különös figyelmet gr. Apponyi Albert ébresztett.

**Az osztrák képviselőház** a szeszdó-törvényen módosításokat eszközölt, hogy ha csak az urak háza nem vivja ki annak változhatlan elfogadását törvényerőre alig fog emelkedni.

## EGYHÁZ.

**A nagyhét.** A főváros templomaiban a nagyheti szertartások a következő sorrendben fognak megtartatni. *A belvárosi plebánia templomban* nagycsütörtökön 4 órakor d. u. Passy-Cornet asszony a m. kir. zeneakaoémia és a nemzeti szini iskolatanáró Pergolese «Stabat mate»-rjét fogja előadni növendékeivel. Sopransoli: Passy-Cornet asszony, Odor, Suckny kisasszonyok, Ált-soli: Spányi, Klauzál és Morgenstern kisasszonyok. — *Az egyetemi templomban:* virágvasárnapján d. e. 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> órakor a pálmaágak megáldása s körmenet, mire a Passióval a nagymise következik. Szerdán d. u. 3 órakor gyászszolozsma Jeremiés zsiralmaival s a Miserere. Csütörtökön reggel 9 órakor nagymise közáldással, délután mint szerdán. Nagypénteken reggel 9 órakor az előszentelt mise a Passióval keresztlimádással, s a szemrehányásokkal, mire a szentség a szent-sirba vitetik. Ezután szent beszéd. Délután 3 órakor mint szerdán. Esti 7 órakor a szent sirnál a szemrehányások s ima, mire a szentség körmenetileg a papnövelde kápolnájába vitetik. Nagyszombaton 6 órakor reggel körmenetileg szentségkítétel, háromnegyed 8 órakor tűzszentelés, a husvéti gyertya megáldása dicsénekkal, azután a profécziák, mire 9 órakor a feltámadási nagymise következik. D. u. 3<sup>1</sup>/<sub>2</sub> órakor zsolozsma, 4 órakor pedig az ünnepélyes feltámadás. Husvét vasárnapján és hétfőn 11 órakor nagymise, d. u. 3-kor vécsernye. — *A szt. ferenczrendiek templomában:* április 9-én szerdán d. u. 4 órakor Jeremiás siralma. Nagycsütörtökön 8 órakor nagymise közáldással, d. u. 4 órakor lementáció. Nagypénteken 8 órakor kezdődik a gyászszertartás. utána magyar sz. beszéd, d. u. 4 órakor lementáció, esti 7 órakor szentségbetétel, Nagyszombaton reggel 6 órakor szentségkítétel, 7-kor tűzszentelés utána a szertartások és nagymise. Délután 5 órakor feltámadás körmenettel. Husvét vasárnapon és hétfőn 8 órakor nagymise. — *A szerviták templomában:* szerdán délután 4 órakor kar ima, nagycsütörtökön 9 órakor nagymise, d. u. 4 órakor kar-ima, nagypénteken a szertartások 9 órakor kezdődnek d. u. 4 órakor kar-ima, 7 órakor szentségbetétel. Nagyszombaton reggel 6 órakor szentségkítétel, 8-kor a szertartások kezdete, fél 10-kor nagymise. A feltámadás ünnepélye esti 7 órakor. — *A lipótvárosi templomban* nagycsütörtökön 10 órakor, nagypénteken 9-kor, nagyszombaton 8-kor veendi kezdetét az ájtatosság. A feltámadás esti 7 órakor tartatik meg. — *A erzsébetvárosi templomban* a palmaszentelés holnap 10 órakor megy végbe, utána körmenet és nagymise. Nagycsütörtökön 10 órakor nagymise, mely alatt az «Erzsébet árvaház» növendékei áldoznak. Nagypénteken a szertartások reggel 9 órakor kezdődnek. E napon gyűjtés fog rendeztetni a jeruzsalemi szt. sir őrei javára. Nagyszombaton reggel 8 órakor tűz- viz és husvét gyergyaszentelés, utána nagymise és esti 6 órakor ünnepélyes feltámadás. Husvét vasárnapján reggel a 7 órai csendes mise után az étkek megáldása; 8-kor mise szentséggel és német szent beszéd, 9<sup>1</sup>/<sub>2</sub>-kor magyar szent beszéd, 10 órakor ünnepélyes nagymise, d. u. 4 órakor vécsernye. — *A Ferenczvárosban:* nagycsütörtökön reggeli 9, nagypénteken 8, nagyszombaton pedig 7 órakor kezdednek a szertartások. A feltámadás ünnepélye délután 5 órakor megy végbe. — *A buda-ujlaki templomban:* virágvasárnapján d. e. 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 10 órakor lesz a tarkaszentelés körmenettel, utána nagymise. Nagycsütörtökön 8 órakor nagymise. Nagypénteken a gyászszertartások 8 órakor kezdődnek, d. u. 4 órakor keresztuti ájtatosság, este 6 órakor szentségbetétel. Nagyszombaton 7 órakor tűz- és keresztvét szentelés, utána nagymise. Az ünnepélyes feltámadás esti 6 órakor, Husvétnapján 6 órakor szent mise, mely után az eledetek megszentelése s magyar szt. beszéd következik. 9<sup>1</sup>/<sub>3</sub> órakor német szent beszéd s 10 órakor ünnepélyes nagymise. Délután 3 órakor vécsernye.

**Két papnak egy apátság.** Egyházi körökből vesszük a következő érdekes sorokat: Mély álmot alhatik kultuszminiszterünkben a katolikus ügyek előadója. Legalább nem nagy éberséget árul el az a közelebről megesett fatalitás, hogy ő felségével dr. Eltes Károly gyulafehérvári kanonoknak adományoztatták a madoccai apátságot, a mely czimnek három év óta Povedák István turai plébános a jogos és törvényes viselője. Igaz, hogy az egész madoccai apátság csak titulus vitulus nélkül. De az ilyen inkorrekt-ség mégis megsértése a kánoni törvényeknek és jellemzi a lelkiismeretességet és pontosságot, a melylyel a kultuszminiszterium eljár.

### H A D S E R E G.

**A kardokat és szuronyokat** a legtöbb hadseregben csak az elrendelt mozgositás pillanatában élesítik meg. Egyedül Oroszország tért el e szokástól s néhány hónappal ezelőst megköszörülteté hadseregének összes kardjait. Mint biztos forrásból értesülünk, a cs. és kir. közös hadügyminiszterium márczius 8-án kelt rendeletével utasította a hadlest-parancsnokságokat: hagyják meg az alattuk álló csapatoknak és intézeteknek, hogy kezdjék meg azonnal

a csapatok békeállományánál s a tüzérségi szertárakban levő kardok élezését («Vorschärfen») s a pótkészletben tartott kardok és szuronyok élésre köszörülését («Scharfschleifen»). E munka — a rendelet szerint — a «legnagyobb sietséggel» végzendő s már ki is szolgáltatották a csapatoknak a szükséges köszörűköveket és rás-polyokat, az utóbbiakat azért, hogy mozgosítás esetén mihamarább élésre fenhessék a békeállománynak csak élezett fegyvereit.

**A tavaszi diszszemlélet** ő felsége április 5-én gyöngyöri időjárás mellett tartotta meg a bécsi helyőrség fölött a schmelzi gyakorló-téren. A négy hadosztály négy osztályban volt felállítva. Az első hadosztályt Rudolf trónörökös vezényelte. Király ő felségén kívül jelen voltak a szemlén a főhercegek, a külügyminiszter, a hadügyminiszter, a nemet és az olasz nagykövet, a dán követ, valamennyi külföldi katonai attaché, szolgálatmentes tábornokok, Stefánia trónörökös és Maria Terézia főhercegasszony. A király behatóan megvizsgálván a csapatokat, a főhadparancsnoknak a csapatok kitűnő magatartásáért teljes elismerését fejezt ki.

**Az egy éves önkénytelen intézmény** Franciaországban közel áll a megszűnéshez. Maga a hadügyminiszter, Campenon tábornok határozottan ellene foglalt állást. A ő szándéka a hadkötelezettséget különbség nélkül minden katonára egyenlővé tenni, az öt évi szolgálati időt három évre leszállítani, csupán a gyarmatokon levő hadosztályoknál meghagyni az öt évet.

**A hadmentességi adót** Franciaországban ugyancsak Campenon tábornok behozni szándékozik.

**Az angol hadihajók** száma 534 és a haditengerészeké 13,365. Hadihajókat küldött ki Poroszország kalandozó hajók ellen, melyek rabszolgakereskedés gyanújában állanak.

## EGYLETEK ÉS TÁRSULATOK.

**A Magyar Tudományos Akadémia** a folyó évvel könyvkiadó vállalatának új ciklusát indítja meg. Munkássága a tudományok önálló mívelése mellett, a tudományos ismeretek terjesztésére, a tudományos előadás művészi és népszerű formájának kiképzésére is irányul. Az új folyamnak programja a következő: Első sorozat. Történelem. Mac-Carthy: Korunk története. Angol eredetiből fordítja Szász Béla. Három kötet. Ranke Leopold: A római pápák, egyházuk és államuk a XVI. és XVII. században. Fordítja Lehr Albert. Első kötet. Symonds: Az olaszországi renaissance művészete. Fordítja Pulszky Károly. Egy kötet. Thierry Amadé: Római történet az ötödik században. Fordítja Öreg János. Három kötet. Második sorozat. Irodalom. Alexander Bernát. Kant. (Eredeti.) Második kötet. Beöthy Zsolt: A szépprózai elbeszélés a régi magyar irodalomban. (A Kisfaludi-Társaság pályázatán jutalmat nyert eredeti munka.) Egy kötet. Heinrich Gusztáv: A német irodalom története. (Eredeti.) Első és második kötet. Dante Divina Commediájából: A pokol, Szász Károly fordításában. Egy kötet. Taine: Az angol irodalom története. Fordítja Csiky Gergely.

## TUDOMÁNY, IRODALOM.

**A Karácsonyi pályázatok** felett a magyar tudományos akadémia a márczius 31-én tartott összes ülésén Heinrich Gusztáv hirdette ki az eredményt, vagyis inkább eredménytelenséget. Két színmű ébresztett figyelmet: a «Nóra», Csiky Gergely műve, kit a bírálók jeles tehetségnek neveztek, ugyan, de a jutalmat 3 szóval 2 ellen nem adták ki neki, mert a darab tragikumáig vigjátéki motívumokon egy levél át nem adásán alapszik. A bizottság egy tagja Nóránál sikerültebb munkának tartotta «Tiepolót», Prém tragédiáját, melyet Csiky a tavalyi Teleki-pályázaton említetlenül hagyott. Heinrich ismert nyers modorában tartotta a jelentést, kifejezéseivel blamirozta nemcsak önmagát, de az akadémiát is, midőn azt állította, hogy a Teleki-jutalmat az idén egy eszthetikai beszámítás alá nem eső balletszövegnek adták ki.

**Geibel Frigyes** német lírikus e hó 6-án meghalt. Nem volt elsőrangú költő, de jól eltalálta a hangot, mely nemzete szívéhez szól, leginkább hazafias versei gyújtottak, szerelmi dalain émelegős szentimentalizmus vonul át.

## IPAR ÉS KERESKEDELEM.

**Magyar zsinór és magyar sonka Párisban.** Párisi levelezőnk írja: Hosszabb idő óta figyelemmel kísérek oly jelenséget, mely itt Párisban, hol a divat majdnem hétről-hétre változik, a ritkaságok közé tartozik. A nők ugyanis már körülbelül 2 év óta zsinóros divatu ruhákat viselnek. E divatot, mint magyarost szeretik és

több kereskedő *magyar zsinórt* hozat magának, mivel azt tartják, hogy jobb az idevalónál és olcsóbb is, pedig csak kis küldeményeket rendelnek. Ha nagyobb rendelvényekkel tennének kísérletet, mindenesetre még inkább megtalálnák mellette számadásukat. Én pedig nem mulaszthatom el erre a hazai zsinórosok figyelmét különösen felhívni. Kisértsék meg kisebb szállítmányok ajánlatával és hívják fel gyártmányukra az itteni piacz figyelmét. A kereskedelem vagy mondjuk a világ-kereskedelem, ma azt okvetlenül megkívánja, de megkívánja azt is, hogy midőn ezt tesszük, ügyesen és tapintattal járjunk el, mert máskülönbén drágán fizetjük meg azt a kis extemperációt. Jelenleg itt időzik egy *debreczeni kereskedő*, ki 240 mtr. mázsa *sonkával* érkezett, hogy azokat itt nagy nyereséggel eladja. A gondolat nem rossz és élelmességre mutat, csak hogy szegény hazánkfia a fél uton megállott és nem fejtette ki teljes élelmességét. Mit ér az, ha elismerik, hogy árúja jobb meg olcsóbb is a többi piaczra hozott sonkaféléknél, ha a külseje olyan, hogy az ingyencz francziának a háta borsószik arra a gondolatra, hogy ő ebből a füstölt, kormos és zsiros tömegeből egyék. Inkább többet fizet, rosszabbat eszik, csak szép külalakban prezentálják neki. Hjah! a külső! Ez Párisban az ajánló levél. Tessék bármily semmit érő, de Párisból jövő árut figyelembe venni, mily gonddal, és csinynyel van az feleziczomázva és elcsomagolva. Szegény hazánkfia ezt figyelembe nem vette és most több ezer franknyi veszteséggel tul kell adni árúján, csak hogy megszabadulhasson tőle. Mennyivel praktikusabb az amerikai! Ha Amerikából sonkát hoznak, az ezüst papírral szépen bevonják, a kirakatokban feltűnő csoportozatokban felállítják, virágokkal és más mindenféle szemet kápráztató limlommal feldisztatik. De aztán tessék csak meglátni, mint veszik azt. A vevő alig mer hozzányulni, szagától már is el van bodulva és mohón fizeti le a magasabb árt, csak hogy haza siethessen és otthon minél előbb belé haraphasson ebbe a drága — izetlen husba. A ki ezt a mesteriséget nem érti, az Párisba árukat eladásra ne hozzon.

## Z E N E.

**A Matlekovits-féle leánynevelő-intézetben** f. hó 5-én házi hangverseny volt, melyen *Ott-Pross Ida* művésznő tanítványai működtek közre. Ott-Pross Ida asszony e házi hangversenyen közreműködő tanítványai elfogulatlan, biztos játékkal köztetszést eredményeztek. A hangversenyen jelenlevő nagyszámú előkelő közönség a műsor mindegyik pontját lelkesen megtapsolta és — talán fölösleges megemlítenünk! — e taps nagyrészt nem a tanítványokat, de a kitűnő tanítónőt illette.

**Liszt Ferencz**, mint mindig, az idén is meglátogatta az angol kisasszonyok kolostorát. Ez alkalomra az intézet nagy termét ékeesen földiszítték virágfüzérékkel és a középen a zongora mögé állították a mester mellszobrát, melléje babérkoszorút, széles aranyhimzetű nemzeti szallaggal, melyre a kolostor növendékei Liszt Ferencz monogramját és a mai nap keletét himezték. A terem délelőtt tizenegykor tömve volt diszes közönséggel — mind csak meghívottak — kik között ott láttuk: Trefort Ágost minisztert, br. Eötvösnét leányával, Zichy Géza gróft, Siposs Antalt, Székely Imrét stb., továbbá számos papot és a növendékek szülőit. A mestert beléptekor megéljenztek, ki rögtön az emelvényre lépett és a zongorá mellett foglalt helyet. Ezután rögtön fölhangzott a növendékek kara, kik a mester egyik «Ave Mariáját» énekelték. Amint az utolsó accord elhangzott, a mester mintegy folytatólag az előbb elhangzott dallamból áttért az «Ave maris stella» című műre, melylyel elbájolta a közönséget. A mester ezután még kétszer játszott; még pedig alkalmunk volt hallani azt a rhapsodiát, melyet Munkácsi itt időzése alkalmával szerzett és a nagy képirónak ajánlott. Ezzel összekötötte a Schubert-féle Divertissement hongroiseát, melyet az előbbi években hallott ugyan a közönség e teremben, de még egyszer sem oly erővel és mély hatással, mint most. A mester ujjai alatt a billentyűk nemcsak pusztahangot adnak, de beszélnek, olyan érthető nyelven, hogy minden hallgatója érti és érzi gondolatait. A végső darab az ő kedvencz szerzeménye: «La Charité» volt, melyben különösen az ő bámulatos oktáváit ragyogtatta, melyek fényesen bizonyítják azt, hogy a mester előrehaladott kora daczára még mindig teljes erővel és hatalommal uralja hangszerét. A közönség szünni nem akaró tapsal fejezte ki hódolatát a nagy művész iránt, mert csak e falak közt van alkalma a közönségnek is nagyobb szabásu koncert darabokat tőle hallani. A mester rövid idő múlva eltávozik a fővárosból holnap még soirée lesz nála az akadémiában, melyen csak ének-számok és orgonakarok lesznek hallhatók. A fővárosból a jövő hét elején indul Kalocsára, hol Haynald Lajos bibovnok-érsek vendége lesz. Visszatértében Bécsen keresztül Münchenbe utazik, hol egy nagyobb zenekari művét adják elő. Innen Bayreuthba megy leánya



Wagner Richard özvegyének látogatására és a nyarat Weimarban tölti.

**Coquetti** k. a. a Hungáriában hangversenyt adott. Technikai bravourja feltűnést keltett.

## S Z I N H Á Z.

**Népszínház.** Czigány Pannát, Almási Tihamér népszínművét adták először ápril 4-én. A darab közepes sikert aratott, szerzőt ki nem hívták, Blaháné asszonyt azonban többször megtapsolták; Czigány Pannában egy ellenállhatatlan cigánylány van festve, akit egy ellenállhatatlannak nevezett falusi don Juan akar hatalmába ejteni, akinek azonban mindenki ellenáll; elveszett és újra eltalált gyermekek, bíróválasztások elcsépell történeiből vannak szöve a cselekmény megkuszált szálai; az epizódok azonban ügyesek. — Deszkasev úr folytatta vendégszerepléseit közepes sikerrel.

**Nemzeti színház.** Helvey Laurát tán legkitűnőbb szerepében látuk ápril 2 án D' Auge bárónőt adta annyi hűséggel, hogy maga Dumas sem képzelhette jobban ezt a megtestesült női kacérságot és számitást. Nyílt jelenetekben is megtapsolták. — *Az 1883-ik év ápril elsejétől 1884 márczius 31-ikéig* lefolyt színházi évben volt a nemzeti színházban összesen 185 drámai előadás. Tizennégygyel több, mint az előbbi évben, színre került 101 különféle színmű, és pedig: 30 eredeti színmű szíre került összesen 79-szer, 21 klasszikus színmű színre került összesen 31-szer, 50 idegen jelenkori színmű színre került összesen 124-szer, 16 volt ezek közt egyfelvonásos idegen 30-szor. Műfaj szerint a 101 előadott mű következőképen oszlott meg: tragédia volt 9, (4 eredeti és 5 idegen.) drama 26, (10 ered. és 16 ideg.) vígjáték 45, 12 ered. és 33 ideg.) egyfelvonásos 21, (4 eredeti idegen.) Az eredeti írók következő számban voltak a műsoron képviselve: Ifj. Ábrányi Kornél 2 darabja adatott 9-szer, Balázs Sándor 1 darabja adatott 1-szer, Bartók Lajos 1 darabja 2-szer, Berczik Árpád 1 darabja 6-szor, Csiky Gergely 6 darabja 21-szer, Czákó Zsigmond 1 darabja 1-szer, Dóczy Lajos 1 darabja 7-szer, Hugó Károly 1 darabja 1-szer, Katona József 1 darabja 1-szer, Kisfaludy Károly 2 darabja 2-szer, Kovács Pál 1 darabja 1-szer, Madách Imre 1 darabja 13-szor, Obernyik Károly 1 darabja 1-szer, Szigeti József 1 darabja 1-szer, Szigligeti Ede 1 darabja 9-szer, Toldy István 1 darabja 1-szer, Vahot Imre 1 darabja 1-szer, Vörösmarty Mihály 1 darabja 1-szer. A klasszikus művek szerzői következő számban voltak képviselve a műsoron: Shakespeare 6 darabja adatott 8-szor, Molière 10 darabja 15-ször, Calderon 1 darabja 3-szor, Schiller 1 darabja 1-szer, Hugo Viktor 1 darabja 2-szer. A jelenkori idegen írók közül legtöbbször megfordult a műsoron: Sardou 5 művel 24-szer, Augier 4 művel 9-szer, Dumas 3 művel 6-szor. Az először adott művek száma 16. Ezek közül: tragédia 2, és pedig eredeti 2, dráma 5, (ered. 2, idegen 3), vígjáték 6, (ered. 3, ideg. 3), egyfelvonásos 3, idegen. Ujjonnan betanult régiebb darab (melyek legalább öt év óta nem adattak) színre került 14. Ezek közül dráma 5, (eredeti 3, ideg. 2), vígjáték 6, (ered. 2, ideg. 4), egyfelvonásos 4, (ered. 2, id. 1). Legtöbbször kerültek színre: «Fedora» 15-ször (az egész év alatt), «Az ember tragédiája» 13-szor (fél év alatt), «Utolsó szerelem» (7-szer 3 hó alatt). A legnagyobb bevételt a következő 5 színmű eredményezte: «Coriolánus» 1927 frt 80 krt. Fölemelt árakkal. «Utolsó szerelem» 1352 frt 30 krt. «Vasgyáros» 1317 frt 40 krt. «Olga» 1301 frt 50 krt, «Az ember tragédiája» 1277 frt 30 krt. A drámabíró bizottsághoz benyújtottak a lefolyt színházi évben 53 darabot. Elintézték 46-ot. Ezek közül előadásra ajánlott a bizottság 5-öt. Elintézésre vár 7 darab.

**Külföldi színházak** *Turgeniev* egy ifjúkori színművét adták Pétervárott nagy sikerrel. A költő ambíciója tiltotta, hogy életében előadassa.

**Aranyos-Maróthon.** Csiky Gergely «Cifra nyomoruságát» adták elő, a város legelőkelőbb egyéniségeiből álló műkedvelő társaság oly sikerrel, minőt vidéki közönség még alig ért meg. Jencs Ilona k. a. Prielle Kornélia benső barátnője úgy adta Esztert, hogy egyes mozzanatai pl. Brellával való jelenete a nemzeti színház közönségét is meglepte volna. Máriássy Sarolta k. a. Mézesné szerepében jobb alakott mutatott be, mint a szerző maga.

## N Ö V I L Á G.

**A kamélia** mint disznövény 1874 telén lett Európában ismeretes, tehát e télen lesz százéves európai növény. A philippi szigetekről hozták Mária Terézia számára az első fehér kaméliát, kit

előzőleg 1839-ben Camelins jezsuita hittérítő Japánból hozott kaméliákat, de theák gyanánt, mert leveleit összetévesztette a thea leveleivel és velük a thea-termelést kívánta meghonosítani. E célra kísérleteket is tettek vele Europa déli vidékein, míg végre belátták a tévedést. De nevét mindazonáltal Cameliustól nyeré. 1787-től ápolni, nemesíteni is kezdték mint virágot. A nemesítésnek első eredménye egy szép rózsapiros példány lett, melyhez lassanként ujak meg ujak járultak úgy, hogy 1814-ben már 20 különféle változatát ismerték. 1830-ban Németországban már minden nagyobb botanikus kertben külön kamélia-növényházacskákat készítettek, melyekben bokor- vagy fanagyságban is növesztették. Franciaországban a kaméliát csak 1799-ben kezdték ismerni. Bonaparte Josephine által, ki malmaisoni villájában sok exotikus növényt termesztett. Báli ékességül először a szép Berry hercegnő használta, X. Károly király mostoha leánya és Cbambord gróf anyja 1829-ben egy udvari ünnepélyen mutatta be. Egy évre rá mint szökevény bolyongott Olaszországban s azóta a legitimisták a kaméliát mint a szerencsétlenség virágául tekintik.

**A sealskin** (tengeri kutya) bőréből készült bunda Newyorkban sajátos iparágat képez. Ujjonnan 300—500 dollárba kerül s e magas ára miatt sokan inkább kibérlik. Az első évben 3 óra 50 dollár a bérlet, mely aztán évről évre csökken. S midőn a bunda kopott és a kikölesönzés alig kerül 10 dollárba, még akkor is megveszik 50 dollárért.

## VEG YESEK.

### K É P E I N K H E Z.

#### Amerikai lovaglónök.

Az amerikai nők a sport minden nemében versenyeznek a férfikkal, de merészségüknek gyakran megadják arát. Képünk egy ily póruljárt amerikai hölgyet ábrázol, ki társnője után ugratva, lováról lezuhant.

#### A tenger mélyében.

Hugo Viktor a «tenger munkásaiban», Verne Gyula az ő regényeiben feltárják a tenger rejtélyes fenekét, mely a tudomány haladásai folytán megszűnt hozzáférhetetlen lennie. Képünk buvárokat ábrázol, kik életet menteni szállnak a mélybe.

#### A nászruha.

Egyik nagyobb napilapunk apró hirdetései közt néhány hónap előtt a következő hirdetés volt olvasható:

«Egy egyszerű nászruha közbejött családi viszonyok miatt azonnal, minden áron eladó.»

Következett ama komplikált lakásczimek egyike, melyekből azonnal igen szorongatott viszonyokat lehet következtetni.

Többnyire nőkből álló társaságban említé fel valaki e hirdetést és regényes tartalma az én érdekltségemet is felkelté, mert — ma már bevallhatom — ifjabb éveimben egy-két szenzációs «regénynyel» magam is szaporítottam, a napilapoknak akkor még válogatás nélkül szerkesztett tárcza-rovatait. Kíváncsiságomat egy jólékonyságáról ösmert hölgy kielégítette a következő történettel:

«Magam is olvastam a különös hirdetést és következő nap hosszas keresés és kérdezősködés után, egy nagy épület harmadik udvarában rátaláltam a nászruha-hirdetés szerzőjére.

Éltes nő volt, ki egy fiatal, majdnem szépnek mondható leány társaságában ült a szoba egyetlen, alacsony ablakánál és valami női munkával foglalatostkodtak. Szegényes szoba volt, de a meny nyire a gyenge világosság látnom engedte, tisztán volt tartva és általában kellemes benyomást gyakorolt reám.

A két nő elfogultnak látszott, bizonyára nyomasztó helyzetök miatt. Különösen a leány elfogultsága volt nagy és mintegy várni látszott, hogy anyja kiküldje. Amint az ajtó utána becsukódott, az asszony felnyitott egy szekrényt, melyben fehér musselin-ruha csüngött. Atlasz-szallagok és csipkéekkel diszitve, egyszerű, de csinos ruha volt, A legnagyobb gyöngédséggel tudakozódtam az eladás okáról és midőn megnyertem a nő bizalmát, a következőket mondá el nekem:

Két évvel ezelőtt Vilma megismerkedett egy hivatalnokkal. Derék, becsületes embernek látszott. Takarékos és szorgalmas volt és midőn időközben egy kis örökség is szállott reá, megkérte leányom kezét. Az esküvő napját is kitűztük már és bár azt kellett tapasztalnom, hogy Vilma jegyesét jobban szereti, mint anyját, örömmel néztem a nap elé, melyen leányomat teljesen boldognak láthatom.

Ekkor ért utol bennünket a borzasztó csapás. Férjemet évek előtt a rossz társaság büntény elkövetésére csábitott és a törvényszék hat esztendei szabadságvesztéssel büntette. Leányom vőlegényének azt mondtuk, hogy férjem Amerikában van és miután büntetés ideje ép akkor járt le, az esküvőt arra a napra tűztük ki, melyen férjem visszaérkezik Amerikából, illetőleg a börtönből.

Férjem csakugyan kiszabadult és ma három hete, hogy e szobában találkozott leányom jegyesével. De nem először látták egymást. Együtt töltöttek három évet a fegyházban. A fiatal ember is súlyos büntényért volt elítélve.

A többit elképzeld, ön asszonyom. Vilma jegyesét attól a pillanattól nem láttuk és szegény gyermekem azóta halálra emésztí magát . . . Iszonyu fölfedezés volt az!

Láttam, folytatá a jótékony hölgy, hogy itt nagy tér nyílik a jótékonyásra és miután nem volt nehéz kitalálni, hogy a szegényes szobában anyagi gondok is rejlenek, fölkerem a bánatos, szerencsétlen anyát, hogy mondja meg nyíltan, mennyit óhajt a nászruháért. Mérsékelt árt mondt; kétszeresét tettem az asztalra, megígértem, hogy a ruháért elküldök és távoztam.

«Nem a fő-uton lakott az az asszony» kérdi egy másik hölgy, midőn az elbeszélés véget ért.

«Igen ott, \*\* szám alatt, de honnan tudja...» «Mert két év előtt abban az utcában, abban a házban ugyanazt a történetet hallottam . . . valószínűleg ugyanaz a menyasszonyi ruha volt, melyet önnek eladtak, mert árát én is lefizettem ugyan, de mint ön, én sem hoztattam el.»

O, gyalázatos volna, ha az emberek szerencsétlenségükből tőkét csinálnának . . .»

«Ezt nem teszik» veté közbe egy fiatal ember, «mert a történet, melyet itt hallottunk, elejétől végeig meg nem történt . . .»

«Lehetetlen . . .»

Igy folyt ez még tovább, míg végre maga is elérkezettnek láttam az időt, hogy a felvilágosítást mint legilletékesebb megadjam.

«Engedjék meg hölgyeim, nem szivesen teszem ugyan, de kénytelen vagyok beismerni, hogy a megható történet szerzője én vagyok. Nyolcz év előtt, hírlápirói pályám kezdetén irtam egyik helyi lap részére egy meglehetősen erős színezetű és reális tárgyú regényt, melynek egyik a legmegkapóbb jelenetét épen az apa és

leánya jegyesének véletlen találkozására képezte. Azt persze nem is sejtettem, hogy regényem e fejezetének, az elmondotthoz hasonló «sikere» lesz. —e.—d.

— **Rejtélyes holttest.** A bécsi Práterben tegnapelőtt éjjel egy tisztességesen öltözött férfi holttestére bukkantak. A mintegy 45 évesnek látszó férfi arczezal fölfelé feküdt. Melle baloldalán három szurt sebet találtak, melyek három élű eszköztől származnak melyek hozzáértő kezek által voltak bekötve. Miatán föl nem tehető, hogy az ismeretlen maga ejtette magán a sebeket s aztán maga is kötözte be, kétségtelen, hogy idegen kezek ölték meg. Az esetet még rejtélyesebbé teszi azon körülmény, hogy a halottnál megtalálták aranylánczon függő ezüst óráját, egy piros kövü és egy fehér kövü gyűrűt, 11 krt tartalmazó pénztárczáját s egy lottójegyet. Rablógyilkosság tehát ki van zárva. Legvalószínűbb azon föltevés, hogy ez ember párbajnak az áldozata s a párbajozók — a párbajszabályok megsértésével — otthagyták. Az ismeretlen különben magastermetű, szeme, haja, bajusza és kis ajakszakállá sötétek. Ingén «J. D.» jegy van. E hirtelenségű híre vonatkozólag a bécsi esti lapok a következő, a rejtélyes esetet megfejtő adatokat közlik: A holttestnél talált lotto riskonto segítségével sikerült megtudni, hogy az illető sem nem gyilkosság, sem nem párbaj áldozata. Dobner Venczel, csehországi származású 30 éves mészároslegényre ismertek benne. Dobner epileptikus rohamokban szenvedett, a miért többször alkalmaztak nála pióczákat, s innét származnak azon kötelekek is. Valószínű, hogy Dobner tegnap a Práterben sétált s az epileptikus roham ibolyaszedés közben jött rá s meg is ölte.

**Stuartok utolsó sarja** Tocco Károly, monte milettói és Popoli hercege Nápolyban nyolcz napi szenvedés után tüdőgyulladásban halt meg 56 éves korában.

**A birodalmi törvényszék** két ítélete szerint jegyeseknek mondtak azon személyek is, kik az eljegyzés formáit nem teljesítették ugyan, de kik komoly, morális és törvényes alapokon nyugvó házassági ígéreteket tettek egymásnak.

**Házasságok.** *Egerben* Erdélyi Anna kisasszonyt, néhai Erdélyi József hevesmegyei jeles főjegyzőnek és ismert ironak hájos leányát eljegyezte Babics Béla ottani kir. közjegyző. — *Kecskeméten* Zana Sárka jegyben jár Héjjas Sándor fiatal birtokossal. — *Bács-Almás* segédszolgabírája: Bauer Mihály eljegyezte Piukovics Ilona kisasszonyt. — *Gyöngyös-Patán* Rády Jozefine kisasszonyt a napokban vezette oltárhoz dr. Buzitai Imre Antal miniszterelnöki fogalmazó. — *B.:Ujfalun* ápril 5-én ment férjhez Fássy Ilka k. a. Hannó Lajos b.-szentmártoni jegyzőhöz, Fássy Jolán kisasszony pedig Szlovák Pál nyitrai pénzügyi fogalmazóhoz. — *Tatán* Baiditz Lászlóné urnót oltárhoz vezette Konkoly Thege Lajos gesztési járási segédszolgabíró. — Szarvason Sváby Irén kisasszonyt a napokban vette nőül Salacz László gyomai gazdatiszt. — *Szigetvárott* Farkas Gyula szolgabíró nőül vette Kohárits Ilka kisasszonyt. Horváth Jenő csabai birtokos elvette Székely Katicza kisasszonyt Pelsőcz-Horkán.

**Halálozás.** Zámobori Missics János, Temesvár orsz. képviselője, tegnap este meghalt a lipótmezei orsz. tébolyházban, hol az ősz óta volt gyógyíthatlan elmebetegsége folytán. A szerencsétlen képviselők szomorú betegsége mult októberben tört ki, még pedig az utcán, mikor a boldogtalant egy képviselő társa kísérte be az utcáról az országház könyvtári helyiségébe és adta át a részvéreméltó családnak. Missics János 56 évet élt és már 1875-ben tagjn volt az országgyűlésnek. 1871-től 1885-ig nem volt képviselő; egyike volt azonban a legkeresettebb ügyvédeknek. Temesvárott és Temesmegyében. A fuzió megtörténte után a szabad-elyüparthoz csatlakozott s azóta háromszor egymásután egyhangulag választották meg e város polgárai képviselőjüknek. A boldogult hült tetemei e hó 6-ik napján délután 4 órakor fognak Budapesten beszenteltetni és onnan Lippára a családi sirboltba szállítatni, hol e hó 8-án délután 4 órakor helyeztetek örök nyugalomra. A gyászjelentést özv. Missics Jánosné szül. Eyvo Katalin gyermekei Pál, Viktor és Árpád, valamint Missics Gyula és neje szül. kuvini Szerb Augusztia s fiuk szilárd, továbbá zámobori Missics Julia férj. Bonts Döméné, ennek férje Bonts Böme aradi kir. közjegyző és gyermekeik Gyula és Anna adták ki. Mint Temesvárról táviratozzák, Missics János képviselő halálának híre bár nem jött váratlanul, mégis közrészvélet keltett. A középületeken gyászlobogók hirdetik a város veszteségét. A temetésben küldöttség vesz részt, mely koszorut fog a koporsóra helyezni.

**Megjelent és lapunk útján kapható.**

## Az Értékpapír-Piacz.

### GYAKORLATI KÉZIKÖNYV

BANK- ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK, FELSŐBB KERESKEDELMI TANINTÉZETEK,  
PÉNZINTÉZETI TISZTVISELŐK ÉS KERESKEDŐK RÉSZÉRE.

A LEGJABB KUTFORRÁSOK NYOMÁN

IRTA **KENDE ZSIGMOND.**

#### Tartalom:

##### I. A pénzürtékü papirok.

1. A pénzürtékü papirokról általánosságban, ezeknek származása és a körülményekről, melyek az árfolyamok emelkedése vagy esésére befolyással vannak ..... 3—5
2. Állampapírok. Az állampapírokról általánosságban .... 6—10  
Az államkölesönök felvételének különböző módzatairól  
Az okokról, melyek az állampapírok árfolyamát szabályozzák ..... 11—12
3. Járadék kötvények ..... 13—14
4. Részvények ..... 15—  
A kereskedelmi törvény. (Általános határozatok. — A részvényesek jogviszonyai. — Közgyűlés. — Igazgatóság és felügyelőség. — A részvénytársaság feloszlása. — Külföldi részvény-társaságok. Büntető határozatok.) .... 16—30
5. Záloglevelek ..... 31—32
6. A kamat és osztalék-szelvény ..... 32—33
7. Nyereségek, kötvények és szelvények elévülése ..... 33—35  
Külföldi sorsjegyek és elévülési határidejük ..... 35—37
8. Nyereségyadó magyar és osztrák sorsjegyeknél ..... 37—39
9. Szelvények elévülési határideje ..... 39—43

##### II. Az üzérkedési üzlet.

1. Az üzérkedési üzletről általánosságban ..... 44—45
2. A tőzsdei jogszokások ..... 45—47
3. Díj- és stellige-üzlet ..... 47—48
4. Tőzsdei zálog- és halasztási ügylet ..... 49—50
5. A nem teljesítés miatt a késedelmes fél ellen fennálló jogok ..... 51—52
6. Fizetésre képtelenné nyilvánítás ..... 52—53
7. Különös szabályok az értékpapírokra nézve ..... 53—55
8. Különös szabályok a váltó-üzletre nézve ..... 55—57
9. Különös szabályok a valutákkal való üzletre nézve... 57—58
10. Az arbitrage-üzlet ..... 58—59
11. A sorsjegy-üzletről ..... 59—61

##### III. A tőzsde.

1. A tőzsde célja és eredete ..... 62—64
2. A tőzsdén kötött üzletek módja és rendje ..... 64—66
3. A tőkepénzes és az üzérkedés ..... 66—67
4. Miért népszerűtlen a tőzsde? ..... 67—69
5. Az üzérkedés a tőzsdén ..... 69—72

##### IV. A pénzügy.

1. A pénzről általánosságban ..... 73—
2. Az egyszerű arany- és a kettős érték ..... 74—77

Ára bérmentes szétküldéssel 50 kr.

**Megjelent és lapunk útján kapható**

## Közgazdaságunk és kereskedelmünk 1883-ban.

Szerkesztették: **KORMOS ALFRÉD** és **KENDE ZSIGMOND.**

#### Tartalom:

- |  |         |
|--|---------|
| Az 1883. év általános jellemzése.....  | 2—10    |
| I. Az aratás.....  | 11—17   |
| II. A pénzügyi helyzet.....  | 18—24   |
| III. A pénzpiacz.....  | 25—31   |
| IV. A tőzsde.....  | 32—40   |
| V. A rente-konverzió állása.....   | 41—45   |
| VI. A pénzürtékü papírok.....  | 46—51   |
| VII. A biztosítási ügy.....  | 52—59   |
| VIII. Az iparügy.....  | 60—63   |
| IX. A közlekedési ügy.....   | 64—69   |
| X. A pénzürtékü papírok és részvény-vállalatok országos nyugdíjintézete..... | 70—72   |
| XI. A kereskedelem.....  | 73—79   |
| XII. A gabna-üzlet.....  | 80—83   |
| XIII. A liszt-üzlet.....   | 84—88   |
| XIV. A gyarmatáru-üzlet.....   | 89—101  |
| XV. A kézműáru-üzlet.....  | 102—106 |
| XVI. A sertés-üzlet.....   | 107—111 |
| XVII. A bor-üzlet.....   | 112—115 |
| XVIII. Utószó.....   | 116     |
| XIX. Hirdetések.....   | 119     |

Ára bérmentes szétküldéssel 50 kr.

## HIMZÉSEK

szébbek mint a kézi munka, a legfinomabb és legjobb. Minden fehérneműre és ruha-diszre alkalmazhatók, meglepően olcsó.

### A választék mesés nagy!

**MARADÉKOK**, melyek a tömeges elárúsítás folytán halmozódnak fel, folyton, ugyszólván majdnem elajándékozhatnak!

#### Crème-Spachtel-Himzések

egyike a legújabb munkáknak, óriás választékban.

**Ágy-Betétek**, igen széles himzéssel méterenként 45 krtól.

**Piros és kék valódi színű himzések** méterenként 15 krtól.

**Stefania Betétek** legújabb divat méterenként 20 krtól.

Kapható kizárólag csak:

**Schubert Adolf-nál Bécs, I. Rothgasse 15.**

földszint és első emelet.

Próbaképen egy egész esomó maradék \*) fehér csik és betét többféle szélességben mintegy 40 méter, csak 6 frt utánvétellel küldetnek szét.

Nagyobb megrendeléseknél 10% engedmény.

\*) A maradékok 1—4 méter hosszúak.

*Azon helyzetben vagyunk, hogy előfizetőinknek az alább elsorolt munkákat, a címek mellé je gyzett tetemesen*

### leszállított áron,

a mig a készlet tart, megküldhetjük:

**Közgazdaságunk és Kereskedelmünk 1882-ben.**

Szerkesztették: **Kormos Alfréd** és **Kende Zsigmond.**

Ára 50 kr helyett: 25 kr.

**Zachár Pénzügyi Tárcza-Naptára 1884-re.**

Kemény vászonkötésben.

Ára 1 frt 50 kr helyett 1 frt.

**Francia kettős könyvvitel**

Irta **Zachár Gyula.**

Ára 3 frt helyett: 2 frt 50 kr.

### Zachár Fali Kamat-Táblái

12 nagy lap, irodák, takarékpénztárak, bankok, hitelintézetek és kereskedők használatára. 11 kamat-tábla 4, 4<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, 5, 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, 6, 6<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, 7, 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, 8, 9, 10%-al számítva; valamint egy százalékos táblázat 1/10, 1/8, 1/5, 1/4, 1/3, 1/2, 2/3, 3/4, 1, 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, 2, 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> stb. egész 10%-ig 1 frttől 5000 frtig év hó és napokra számítva. Könnyű áttekintés céljából koczkás beosztással nyomtatva.

A 12 tábla ára 3 frt helyett: 2 frt 25 kr.

**Könyvviteltan dióhéjban és rövid váltóisme.**

Irta: **RÉVAY LIPÓT,**

okleveles tanító és könyvvívő.

Ára 20 kr helyett 15 kr.

*A felsorolt műveket kizárólag csak előfizetőinknek küldhetjük meg leszállított áron. Nem előfizetők részére a rendes bolti árak* ezentul is érvényben maradnak.

Megrendeléseket postautalványon kérünk, hogy a költséges utánvételes küldést mellőzhessük.

A «Magyar Pénzügy» kiadóhivatala.

Budapest, V. Bálvány-utca 11.

## Felhívás a t. olvasóközönséghez!

A «Szemle» a magyar uri-osztály egyetlen oly közlönye, mely az előkelő intelligencia, és a magyar gentry érdekeit törekszik előmozdítani.

A **Szemle** harmadfélre terjedő hetilap, illusztrált sport, **gazdasági**, katonai, egyházi, társadalmi és «**Heti szemlék**» című vegyes rovatokkal, megjelenik hetenkint kedden.

Szerkesztők:

### Gróf Zichy Imre és Gróf Kreith Béla.

A Szemle egyszersmind a nemzeti önállóságnak, az ősi erkölcsöknek, a hazafiui erények előmozdításának és a divatosan fölkapott önző irányrosszaságának és leküzdésének bátor, önálló hirdetője kíván lenni. E célok elérhetésének előmozdítását az igen tisztelt olvasók intelligensebb részétől várjuk, s fölkerjük tehát a hazafiasan gondolkodó előkelőbb közönséget, hogy lapunkat s ez által törekvéseinket támogassák.

**Társadalmi, katonai egyházi stb. rovatunk** a napirenden levő fontosabb kérdések megvitatására tért nyit minden intelligens írónak. **Irodalmi rovatunk** csak a jelesebb erőktől közöl kiválóbb érdekű dolgokat. — **Sport-rovatunk** az eddigiekhez hasonló eredeti cikkeken kívül gondosan összeállított heti szemlét nyújt a bel- és külföld minden sport- és vadászati eseményeiről, a Sportegylet és országos vadászati védegylet körében fölmerülő dolgokról. — **Gazdasági rovatunk** különösen a nagyobb birtokosokat érdeklő gazdasági cikkeket, illusztrációkat és gazdasági heti szemlét közöl sok apró, de hasznos tudnivalókról. — «**Heti szemlék**» című rovatunk a legérdekesebb, mert bő és részletes tájékozást nyer ez apró rovatokból mindenki, de különösen azok, kik nem szokták idejük legnagyobb részét a hazai és külföldi sok lap olvasásával tölteni, s mégis óhajtanak a főbb és érdekesebb hazai, európai és világeseményekről legalább kivonatos ismertetést olvasni. **Heti szemlék** című rovatunkban megtalálhatni minden fontosabb eseményt az udvar, a törvényhozás, **egyház**, hadsereg, az egyletek, a nemzeti és országos kaszinó, a tudomány, irodalom és művészetek, a színház, a zene, a közlekedés és kereskedelem, a divat és a politika, stb. köréből.

A 15-ik szám megjelenéseig irtak a Szemlébe: **Alapi Salamon Tódor, Balassa Béla, Balázs Sándor, Bárczay N., gróf Bethlen N., Buda Ádám, Chernel István, Déri Gyula, főt. Dvorzsák János**, («Egyház» rovatunk vezetője), **gróf Eszterházy Pál, Dr. Graul József** (zenekrit.), **Hanvay Zoltán, Katona Béla** («Hadsereg» rovatunk vezet.), **báró Kemény Béla, Kende Zsigmond, Dr. Koroda Pál, gr. Kreith Béla** (főszerkesztő), **Lakatos**

**Károly, gróf Majláth S., Mikszáth Kálmán, Orczy Gyula, Porzolt Kálmán, Dr. Prém József, Reviczky Gyula, Szentiványi E., legif. gróf Teleky Sándor, Vajda János, Várnay B. Sándor, ifj. báró Vay Miklós, gróf Zay Miklós** (Párisból), **gróf Zichy Imre, stb. stb.**

Az egyletek, társulatok tagjai, a kaszinók és vendéglők látogatói, igen sokat tehetnek lapunk érdekében az által, ha a Szemle tartását az illető helyeken kívánják vagy kieszközlik; mert ha e helyeken előfizetnek a Szemlére, lehetővé válik az olvasó közönségnek egy olyan sokoldalú és tartalmas lapot adni, a milyen eddigelé magyar nyelven még nem jelent meg.

A **Szemle** terjesztése végett minden számból sok ezer mutatványt küldtünk szét. **Országunk előkelőbbjeinek** pedig megküldtük a Szemlének minden megjelent számait máig, s küldjük tovább is azon reményben, hogy a magyar uri osztály igazi organumát pártolni és terjeszteni fogják.

A Szemle jövő számaiban több súlyt fektetünk a **Nővilág** című rovatunkra, melyben nemcsak divat, multság, stb. de hölgyeinket érdeklő sok hasznos érdekes dolgokat fogunk közölni. Reméljük, hogy közleményeinket országunk legelőkelőbb hölgyközönsége viszonzozza azzal, hogy agitál lapunk terjesztése körül. **Ha ezt megnyerjük, akkor győzelmünk biztos.**

A «Szemle» előfizetési ára:

Egész évre	. 10	frt — kr.
Félévre	. . 5	« — «
Negyedévre	. 2	« 50 «

Küldemények a «Szemle» szerkesztőségnek: Budapest, Bálvány-utca 11. sz. a. címzendők.

Van szerencsénk lapunk azon t. megrendelőit, kiknek előfizetési idejük a múlt hó végén lejárt, annak szives megújítására felkérni, nehogy a lap szétküldése körül fenakadás támadjon, — figyelmeztetvén egyuttal t. olvasóinkat, hogy teljes számú példányokkal a kiadóhivatal még mindig szolgálhat és hogy a hátralékos előfizetési pénzek beküldését eszközölni méltóztassanak.

## Hasonszenvi állat gyógyszer-tár

beteg háziállatok gyógykezelésére

24 hasonszenvi gyógyszerrel, ára 3 frt.

Utasítás, ehhez:

**Böhm C. L.** rövid utasítás a háziállatok hasonszenvi gyógykezelésére ára 40 kr.

— Szállítás postai utánvét mellett —

### MOLL A.

gyógyszerész és udvari szállító által  
Bécsben, Tuchlauben 6.

Kimerítő képes árjegyzék hasonszenvi gyógyszer-tárakról egyes gyógyszerekről és az idevágó irodalomról ingyen és bérmentve küldetik.

